Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 207 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 10 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1884 (Ն. Տ.) 22 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 3 ԶԻԼՀԻՃՃԷ 1301

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ . երկու անգամի համար 2 ղուրուշ է . աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ :

Օրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել

«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ. Ղալաթիա, Նորատունկեան խան ;
Իսկ գաւառներէն հետեւեալ հասցէիւ՝

درعليه‌ده غلطه‌ده نورادونكيان خانده {اره‌ولك}
غزته‌سی اداره‌سنه

40 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ	համար	Տարեկան	դահեկան	արծաթ	200
»	»	Վեցամսեայ	»	»	100
»	»	Եռամսեայ	»	»	50
»	»	Հատով	»	»	1
Գաւառաց	համար	Տարեկան	»	»	240
»	»	Վեցամսեայ	»	»	120
»	»	Եռամսեայ	»	»	60
Օտար	երկիրներ	Տարեկան	Ֆրանք		56
»	»	Վեցամսեայ	»		28

Դուրս ղրկուած լրագրաց [illegible] ծախքը խմբագրութեան վրայ է.

40 ՓԱՐԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 10 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՃՆՈՅ ԲՌՆԻ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ

ԽՆԴՐՈՅՆ ԱՐԴԻ ՎԻՃԱԿԸ

Հաճնոյ բռնի ամուսնութեան բարբարոսական գործին պատմութիւնն իրաւամբ սաստիկ զայրոյթ պատճառեց Կ. Պոլսոյ հայ ժողովրդեան :

Այս զգացում պատիւ կը բերէ Պոլսեցի մերազնեից . զի ցոյց կուտայ թէ հայ ժողովուրդը կը սկսի զգալ ազգային շրջանակի մէջ ի գործ դրուող զեղծումներն : Որպէս զի ազգի մը մէջէ զեղծումներ վերնան, առաջին հարկաւոր պայման մ՚է որ ազգն իսկ զգայ այդ զեղծումներն, և անոնց բարձման պահանջող լինի :

Հաճնոյ վայրագութեան պատճառած զայրոյթն ա՛յնչափ սաստիկ էր երկու շաբաթ առաջ, որ՝ Արեւելքի առաջին հրատարակութեանց վրայ՝ Կ. Պոլսոյ այլ և այլ կողմերն ազգայինք սկըսան հանրագրութիւններ ստորագրել, խնդրելու համար ազգային կրօնական իշխանութենէն որ Հաճնոյ ոճրին հեղինակներն ըստ արժանւոյն պատժուին, և գոհացում տրուի զրկելոց :

Դժբախտաբար, երկու հայ թերթեր ուզեցին գործիք լինել Հաճնոյ հարստահարչաց : Նախ հրատարակեցին թէ հաւատ չեն ընծայեր Արեւելքի պատմութեան։ Որովհետեւ երկու թերթերն ալ մէկ տպարանի մէջ կը հրատարակուին միեւնոյն ազդեցութեանց ու ներշնչմանց ներքեւ, միոյն գրածը միւսը պարզապէս կը կրկնէր հետեւեալ օր : Ապա չինծու նամակ մը հրատարակեց անոնցմէ մին, յորում երեւակայական պատմութիւն մը կը տեսնուէր Հաճնոյ եղերական դէպքին։ Իբր թէ Օր. Նարկիզ յօժարութեամբը կատարուեր է ամուսնութիւնն, և ծնո՛ղքն որ և է գանգատ չունին եղեր : Այս սուտ պատմութիւնն հրատարակելով, յիշեալ երկու [illegible] պաշտօնակիցք ծաղրեցին Արեւելքի հրատարակութիւններն, առանց գո՛նէ սպասելու Հաճընէ Պատրիարքարանի հարցմանց գալիք պատասխանին :

Հակառակորդ մամլոյ այս հրատարակութիւնք կասկած ձգեցին հասարակութեան մտաց մէջ : «Արդեօք Արեւելք սխալա՞ծ է» : Շատեր այս հարցումն ըրին, և հանրագրութեանց գործն ետ մնաց : Բայց Արեւելք առաջին օրէն ապահով կռուանի մը վրայ կը կենար, յորմէ բնաւ չխախտեցաւ : Մեք Հաճնոյ խնդիրն յարուցինք իրարմէ տարբեր չորս աղբիւրներէ տեղեկութիւն ստանալով, և մանաւանդ մեր թղթակցին վրայ կատարեալ վստահութիւն ունենալով, և իրողութիւնն, որ վերջնապէս և կատարելապէս պարզուեցաւ ուրբաթ օրն, իրաւունք տուաւ Արեւելքի, ի մե՛ծ ամօթ այն պաշտպաններու զորս Հաճընի բռնաւորք կրցած էին ստանալ հայ մամլոյն մէջ իսկ :

Ոչինչ մեզ արգելք է արդ՝ հետզհետէ հրատարակելու այն ծանր խորհրդածութիւններ զորս այս խնդիր մեզ կը ներշնչէ թէ՛ գաւառային զեղծմանց, թէ՛ կղերային կանոնազանցութեանց, թէ՛ Կիլիկիոյ խնդրոյն, և թէ, վերջապէս, հայ մամլոյ մեծագոյն մասին բարոյական վիճակին վրայ : Բայց նախ և առաջ, ընթերցողաց կը ներկայենք բոլոր այն վաւերական վկայութիւններ, զորս կ՚ստանանք խնդրոյն պարագայից վրայ :

Մեր ուրբաթ աւուր թուով հրատարակեցինք օրիորդ Նարկիզի հօր հեռագրոյն իմաստն, և նոյն իսկ դժբախտ օրիորդին մէկ նամակն : Ասոնցմէ որոշապէս կ՚երեւէր թէ ամուսնութիւնը բռնի կատարուած էր, թէ ո՛չ աղջիկն ո՛չ ալ իւր ծնողք գոհ եղած պիտի լինին խնդրոյն ելքէն, և թէ Գրըգեաշարեան աղա, աղջկան հայրը, բողոք բարձած է թէ՛ ազգային, թէ՛ քաղաքական և թէ՛ դատական իշխանութեանց :

Բայց այս Հաճնոյ խնդրոյն մէջ կան բռնութեան այնպիսի դէպքեր ալ որք տակաւին չեն հրատարակուած : Գրըգեաշարեան աղայի նամակն և մեր թղթակցի համառօտ մէկ գրութիւնն ալ այս նոր պարագաները կը ծանուցանեն մեզ :

Ստորեւ կը թարգմանենք Գրըգեաշարեան աղայի նամակն : Այս մարդ գրագէտ մը չէ, ո՛չ ալ լրագրոյ թղթակից մը : Բայց իւր նամակին բնական պարզութիւնը փաստ մ՚եւս է ընդդէմ անոնց, որք այս արժանաւոր հօր համար չխղճացին գրել իրենց լրագրաց մէջ թէ հաւանած է իւր աղջկան բռնի ամուսնութեան գործին : Ընթերցողաց կը մնայ դատել թէ ի՛նչպիսի զգացմամբ մը գրուած է դժբախտ հօր նամակն, որ աւասիկ .—

ԱՂՋԿԱՆ ՀՕՐ ՆԱՄԱԿԸ

Հաճն, 25 յուլիս 1884 .

«Մեծ. Բարեկամս.

«Ստացայ ձեր յուլիս 1 թուով նամակը : Նարկիզի գործին վրայ տեղեկութիւն կը խնդրէք : Պէքմէզճի եպիսկոպոսը Կաթողիկոսին Փոխանորդն եմ ըսելով Հաճըն եկաւ : Յուլիս 16ին քանի մը Չորպաճիներով Թէրզեանց տունն եկաւ : (Թէրզեանք Օր. Նարկիզի ազգական են :) Զիս ալ ուզեր էին : Գացի : Ստիպեցին որ Նարկիզը տամ իւր առջի նշանածին : Ես յանձն չառի : Մեկնելու պահուս, Պէքմէզճի եպիսկոպոսն ինձ և Հաճի Արթինի հրամայեց որ հետեւեալ օրը վանքն երթանք . «Ձեզ պատուէր ունիմ տալու», ըսաւ : Հրամանին համեմատ վանք գնացինք : Սրբազանին ցոյց տուինք Պատրիարքարանէն եկած հեռագիրն : Այս հեռագրոյ համար ըսաւ թէ . «Այս տեղս Կիլիկիա է, Պատրիարքը չի կրնար խառնուիլ . ես այս օրերս տէրտէրները պիտի ժողվեմ, գործը կարգին պիտի դնեմ :» Եպիսկոպոսն յետոյ ժողվեր է տէրտէրները, չորպաճըներն և քանի մը աշխարհականներ ; ժողով մը կազմեր է, յորում սա պէս որոշում տրուեր է . չորս սուտ վկայ յարմարեցուցեր են, որք յանձնառու եղեր են վկայել թէ «Աստուածածինէն երկու տարի առաջ վախճանեալ Տ. Յովհաննէս անուն քահանայն, որ այս չորպաճիներէ միոյն տէրտէրն է, պսակեց զՆարկիզ իւր առաջին նշանածին հետ, և յետոյ աղջիկը մեր (ծնողաց) տունը մնաց, երիտասարդն ալ՝ իւր տունն»:

«Այս որոշումը տալէ յետոյ, գիր կը գրեն կառավարութեան թէ, Թէրզեանց տունը Նարկիզ անուն աղջիկ մը կայ, որ Խօճավաքեան Հայրապետի հետ պսակուած է երկու տարի առաջ, իսկ Թէրզի օղլուն (աղջկան ազգականն) պսակեալ աղջիկը վար դրած է իւր տան մէջ . Կառավարութիւնը բարեհաճի քանի մը ոստիկաններով աղջիկն այն տունէն առնուլ և տանիլ բանտարկել Տ. Ստեփանի տան մէջ :

«Այս մասին գրուած գիրն ստանալով, տեղային կառավարութիւնը 4 ոստիկան կը ղրկէ Թէրզեանց տունը : Նոյն միջոցին մեք տեղեկացած էինք վանքին մէջ գումարուած ժողովոյն որոշման, և խորհեցանք թէ ոստիկաններն աղջիկը Թէրզեանց տունէն շուտով կրնան առնուլ, բայց եթէ Բողոքականաց աղօթարանը փախցունենք, գուցէ այն տեղէն չեն կրնար վերցնել : Այս յուսով, յաջողեցանք աղջիկը աղօթարանը փախցունել : Աղջիկն աղօթարան մնաւ : Ոստիկանք եկան Թէրզեանց տունն, և իմացան թէ աղջիկն աղօթարան ապաստանած է :

«Այն ատեն Նախ Պաղտասրեան և ապա միւս աղայք գործի մէջ մտան, և ըսկըսան գրգռել բոլոր Հաճընցիները, զորս Բողոքականաց աղօթարանին վրայ կը ղրկեն սա հրահանգով . «Գացէ՛ք, կա՛մ աղջիկն հանեցէք և Տ. Ստեփանի տունը տարէք փակեցէք, կա՛մ Բողոքականները ջարդեցէք, ([illegible]), և կա՛մ դուք ջարդուեցէք» : Օրը կը տարաժամէր: Չորպաճիներուն գրգռմանց ունկն դնող Հաճընցիք գացին չորս կողմէ պաշարեցին աղօթարանը : Պաշարումը տեւեց ժամ 3 1/2 գիշերուան : Բողոքականք եղելութիւնը ծանուցին կառավարութեան, խնդրելով որ զօրք ղրկէ : Պաղտասրեան կ՚իմացնէ կառավարութեան թէ զօրք ղրկելու պէտք չկայ : Ի վերջոյ 3–4 ոստիկանք միայն եկան : Ժամն 3 1/2ին, Բողոքականք տեսնելով թէ կառավարութեան կողմէ օգնութիւն չպիտի լինի, աղջիկն յանձնեցին ոստիկանաց, որք ուղղակի կառավարութեան դուռը տարին զնա : Կառավարութիւնն աղջիկն յանձնեց Տ. Ստեփանի : Եօթն օր հոն փակեալ մնաց, ես ալ կնոջս հետ հոն գացի մնացի աղջկանս քով :

«Յուլիս 17ին Պէքմէզճի եպիսկոպոսը տէրտէրներէն, չորպաճիներէն և աշխարհականներէն բաղկացեալ նոր ժողով մը կը կազմէ Ս. Թորոս եկեղեցւոյն մէջ : Բերել կուտայ այն սուտ վկայներ որք յանձն առած էին վկայել թէ Նարկիզ երկու տարի առաջ պըսակուած է արդէն (նիշանլանմըշ) : Ժողովը մտիկ կ՚ընէ վկայներն, ի գիր կ՚առնու նոցա վկայութիւններն, և այս մասին [illegible] մը պատրաստուելով երկու օրինակ, մին Պէքմէզճի եպիսկոպոսն իւր քով կը պահէ, միւս օրինակը կը ղրկէ կառավարութեան : Ապա եպիսկոպոսը զիս կ՚ուզէ : Եղելութիւնն իմացայ, և գացի : Եպիսկոպոսն ըսաւ ինձ . «Դուն աղջիկդ երկու տարի առաջ կարգեր ես, և սա չորս անձինք ներկայ գտնուեր են պսակին : Եթէ կ՚ուզես, թո՛ղ գան հիմա վկայեն : Եկան, բայց մին, Ճիկէրեան Հաճի Կարապետ աղա, բերանը չբացաւ, ո՛չ ի նպաստ, ո՛չ ընդդէմ խօսեցաւ : Ես ժողովէն դուրս ելայ՝ կառավարութեան բողոք բառնալու համար : 3–4 աւուր մէջ 15ի չափ աղերսագրեր տուինք կառավարութեան : Ո՛չ մին արդիւնք չունեցաւ : Կառավարութիւնն իմ աղերսագրերս նոյն ինքն Պէքմէզճի եպիսկոպոսին կը յղէր ի պարտաւ պատշաճ տնօրինութիւն : Վերջապէս, աղերսագիր մ՚եւս տալով պահանջեցինք գրաւոր ապացոյց մը թէ մեր աղջիկն երկու տարի առաջ կարգեր ենք այն անձին որուն տալ կ՚ուզեն աղաները : Բայց կառավարութիւնը մեզ պատասխանեց թէ, «Եթէ երսուն հատ ալ աղերսագիր տաք, Առաջնորդին պիտի յղենք, իբրեւ ամուսնական խնդիր : Ուրիշ պատասխան մ՚ սպասէք մեզմէ :» Պարտաւորեցանք յուսերնիս կտրել տեղային կառավարութենէն : Թէրզեաններն ալ յուսահատելով, գործէն ձեռք քաշեցին : Մեք մինակ մնացինք : Աղջիկը Բողոքականաց աղօթարանն ապաստանելուն պատճառաւ, քիչ մը օգնութիւն կը սպասէինք Պատուելիէն, որ արդարեւ փորձ մը փորձեց, բայց յաջող ելք չունեցաւ . որովհետեւ կառավարութեան հայեացքն աւելի մեր հակառակորդաց նպաստաւոր էր, քանի որ խնդիրն՝ իբրեւ ամուսնական՝ հակառակ կողմին ձեռքը կը թողուր :

«Այս միջոցիս, քանի մը տէրտէրներ և չորպաճիներ 3–4 օր շարունակ կը պնդեն և կը ստիպեն զՆարկիզ որ հաւանի ամուսնանալու իւր նախկին նշանածին հետ (*) : Իսկ աղջիկս կը պատասխանէ թէ «նախամեծար կը համարիմ մեռնիլ քան կինը լինել ձեր առաջարկած անձին :» Սոցա մէջէն քանի մը խելացիներ կը խորհին թէ, «Թէպէտ վկայեցինք թէ Նարկիզ կարգուած է Հայրապետի հետ, բայց այս չի բաւեր . պէտք է որ նորէն պսակենք . ասոր համար պէտք է որ աղջկան հօր և հօրեղբօր հաւանութիւնն ստանանք :»

«Ասոր վրայ տեղւոյս երեւելի չորպաճը Շըխըրտըմեան և մի քանի աղայք զմեզ կանչելով, ըսին . «մեր ըրածը սխալ է . դուք ևս պէտք է միանաք մեզ հետ . կարգենք սա աղջիկը :» Մեք ալ պատասխանեցինք . «Այլ եւս ի՛նչ բանի համար կը դիմէք մեզ : Սուտ վկայներ հարկ էր, գտաք : Որոշմնագիր ([illegible]) ստորագրեցիք թէ աղջիկս երկու տարի առաջ կարգեր եմ : Աղջիկս առիք և վար դրիք, և հիմա ձեր ձեռքն է : Մեք ինչ որ ըսենք պարապ է : Հաւանինք թէ ո՛չ՝ կ՚ուզէք տալ Հայրապետին . այսպէս որոշեր էք :» Իրենք խորհեր են թէ, «Աղջիկն երիտասարդին բռնի (զօր իլէն) տալով մեղք գործած չենք լինիր, որովհետեւ երկու տարի առաջ պսակուած է : Ըսել է թէ աղջիկն Հայրապետին կինն է արդէն : Կին մը իւր ամուսնոյն քով ղրկել միթէ մե՞ղք է» : Բայց տեսան որ մեք չենք հաւանիր որ Նարկիզ Հայրապետի կինը լինի : Աղջկան հաւանութիւնն ալ չկրցան ստանալ : Ուստի, վերջնապէս կ՚որոշեն որ, զօրըլընտա օլսա պսակ էտէլիմ, ճէպրէն տէ օլսա պսակ էտէլիմ: (Բռնի պսակենք ամեն պարագայի մէջ :) Բայց չեն խորհիր թէ, եթէ աղջիկս 2 տարի առաջ պսակուեր է Հայրապետի հետ, ի՞նչ հարկ կար նոր պսակի :

«Եւ ահա, յուլիսի 23րդ երեքշաբթի գիշեր, կէս գիշերուն, չորպաճիներ 150ի չափ կուսակիցներով կը ժողվին Տ. Ստեփանի տունը : Կառավարութենէն ոստիկաններ բերել կուտան որ աղջկան պսակադրութեան դէմ դժուարութիւն չելնէ : Աղջիկս այս միջոցին կ՚իմանայ թէ կ՚ուզուի բռնի պսակել զինք : Գետին կ՚իյնայ վշտահար, կը պոռայ, կ՚աղաղակէ, կ՚արտասուէ : Ժամ մը կը պոռայ թէ չուզեր : Բայց օգուտ չըներ : Վախցնելով, ստիպելով պըսակի արարողութիւն կը կատարեն : Այս բռնի ամուսնութեան գործին մէջ առաջնակարգ աշխատաւորներն են Շըխըրտըմեան Հաճի Կարապետ աղա և Պաղտասրեան Յովհաննէս աղա, որք բռնութեամբ և կառավարութեան սուտ վկայներ ցուցնելով, աղջիկս ձեռքէս կորզեցին :

«Ասոնք խորհուրդ ընելով, Պատրիարքարանէն եկած հեռագրին իմացածիս նայելով սա մասը կը պատասխանեն . «Ձեր հրամանին պիտի հնազանդէինք և աղջիկը պիտի տայինք իւր հաւնած երիտասարդին : Բայց աղջիկն և ծնողքը գացին Բողոքականաց հպատակեցան : Ուստի, մեք ալ աղջիկն իւր առջի նշանածին տուինք :»

«Նամակս երկարեցաւ, բայց եղելութեանց տասնէն մէկն անգամ չգրեցի դեռ : Ասա Արեւելքը կուգայ, և Բողոքականք պիտի գրեն եղեր Արեւելքին . անկէ ալ կ՚իմանաք : (*)

«Այս տեղեկութիւններէ կրնաք հասկընալ թէ ընտանեօք ո՛րչափ դժբախտ ենք այս պահուս : Եթէ մահը դրամով գնելի բան մը լինէր, նախապատիւ կը համարէինք գնել և վերջ տալ մեր այս թշուառ կեանքին : Բայց այն ալ անկարելի է : Կ՚աղաչեմ, աշխատեցէ՛ք արդարութիւնը տեղը բերելու, և ասով զմեզ մխիթարելու : Իմացուցէ՛ք մեզ թէ ի՛նչ ընթացք պէտք է բռնենք : Կարելի է որ հակառակ կողմն եղելութիւնը խեղաթիւրելով գրեն Կ. Պոլիս : Կարեւորութիւն մ՚ տաք : Նազարէթ էֆէնտի, (տեղացի փաստաբան մը, որ ստանձներ է աղջկան հօր դատն,) Ատանայէ չեկաւ դեռ, (ուր գացեր է կուսակալութեան բողոքելու:) Եթէ գայ, կ՚իմանաք թէ ի՛նչ ընել հարկ է ա՛յնպիսեաց որք սուտ վկայութեամբք, սուտ ստորագրութեամբք, և սուտ որոշումներով աղջիկս կը կորզեն ինձմէ և կը թշնամանեն զիս : Պատմութեանց և լրագրաց մէջ չէ՛ տեսնուած երբէք այսպիսի ստութեան մը, այսպիսի բռնութեան մը դէպք, որ բռնի աղջիկ մը առնուն և բռնի պսակ կատարեն : Եթէ Նազարէթ էֆէնտի գայ Հաճըն, պիտի աշխատիմ որ աղջիկս զատեմ իւր չուզած ամուսնէն, և ազատեմ կրած բռնութեան լուծէն : Դատս պիտի հասցնեմ մինչեւ Պատրիարքարան : Որչա՛փ ծախք որ հարկ լինի՝ յանձն առած եմ ընել : Խընդրոյն շարունակութիւնը նորէն կը գրեմ ձեզ :

Մնամ աղօթիւք,
ՕՀԱՆԷՍ ՅԱԿՈԲ ԳՐԸԳԵԱՇԱՐԵԱՆ

Գրըգեաշարեան աղայի այս նամակին բնագիրը պահուած է լրագրոյս Տնօրէնութեան քով: Հետաքրքիրք կըրնան տեսնել :

ՆՈՐ ԲՌՆՈՒԹԻՒՆՔ ԱՂՋԿԱՆ ԵՒ ՆՈՐԱ ՀՕՐ ՎՐԱՅ

Մեր Ատանայի թղթակիցը կը գրէ օգոս. 24 թուով.

«Ինչպէս որ գրած էի՝ Պէքմէզճեան եպիսկոպոսի, Տ. Ստեփանի, Շըխըրտըմեանի, Պաղտասրեանի և Մարտիրոս Սէքքէնեանի (Հաճնոյ Չորպաճի) Նարկիզի մասին ըրած բռնաբարութիւնք բոլոր Ատանայցւոց լսած և բոլորին կիրքն նոցա դէմ շարժած լինելն, Պ. Ճ.ի անվայել ընթացքն, և եղած կախիներն, — ասոնց ամենն ալ գրած

(*) . —Հաճընէ տրուած ամեն տեղեկութիւնք կը ցուցնեն թէ Օր. Նարկիզ շատ գեղեցիկ աղջիկ մ՚է եղեր : Անձ մը որ տեսած է զնա և այժմ Կ. Պոլիս կը գտնուի, կը վըկայէ թէ Կ. Պոլսոյ մէջ իսկ դժուար է այս Կիլիկեցի գեղեցկուհւոյն հաւասարը գտնել : Բայց կղերային և աշխարհային բռնաւորներու բնակավայրի մը մէջ, որպէս է Հաճըն, կ՚երեւի թէ յանցանք մ՚է, թերութիւն մ՚է, դժբախտութեան պատճառ մ՚է շատ գեղեցիկ լինել :

(*) . Արեւելքի վերջին թուով հրատարակեալ նամակ մը կը հաստատէ բռնի ամուսնութեան վրայ Արեւելքի մէջ նախապէս հրատարակեալ տեղեկութիւնները :

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

)(35)(

ՖՈՐԹՈՒՆԷ ՏԻՒ ԲՈՒԱԳՈԲԷ

ՊԱՐՈՆ ԼԸՔՈՔԻ ԾԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՊԱՐՈՆ ԼԸՔՈՔ ԻՆՔԶԻՆՔ ԿԸ ԾԱԾԿԷ

Է.

Փորձով գիտէր թէ մոխրի տակ ծածկուած կրակը վտանգաւոր հրդեհներ կը վառէ . և թէ վառօդն, ո՛րչափ սաստիկ ճնշեալ լինի, ա՛յնչափ աւելի աւերմունք կը գործէ երբոր պայթի :

Կը վախնար պայթումներէ, և իրաւունք ունէր :

Տասն և վեց տարու եղած ժամանակ, Լուի, Անգլիոյ մէջ գիշերօթիկ վարժարանի մ՚աշակերտ, քիչ մնաց տասներկու տարեկան անգլիացի օրիորդ մը պիտի առեւանգէր, շրջակայ ազատական վարժակալի մ՚աղջիկ, և Պ. Լըքոք հարկադրուեր էր այդ կարի դիւրաբորբոք դպրոցականը Գերմանիա ղրկել կրթութիւնն աւարտելու :

Հոն աւելի գէշ եղաւ : Ազատ մնացած պարմանին իւր ուսումնավայրն եղող համալսարանական փոքրիկ քաղաքին Կրէչէններուն միոյն տարփալ սկսաւ, տարփանք մը, որ և յօժ հեռի կրնար տանիլ զայն, եթէ հայրը չը միջամտէր :

Երբոր Փրանսա վերադարձաւ, Լուի հանդարտած էր : Իւր իրաւաբանական ուսումն և փաստաբանական վեցամսեայ վարժութիւնն ըրած էր առանց որ և է սիրային զգացման, և օրինակելի վարք մ՚ունէր :

Բայց հայր Լըքոք կը վախնար որ յանկարծական փոթորիկ մը կրնար տակնուվրայ ընել այս միօրինակ կեանքը, չափազանց միօրինակ ըստ իւր կարծեաց, և ահա այժմ քաղցր զեփիւռ մը կ՚ընէր և երիտասարդն յաջողութեամբ ամուսնութեան նաւահանգիստը կը հասցնէր :

Հայր Լըքոք այլ եւս բան մը չէր խնդրեր Աստուծմէ :

Եւ գաղջ սէր մը չէր որ Լուի կ՚ըզգար Թէրէզի վրայ :

Առաջին անգամ տեսնելուն՝ ստացեր էր այն շանթի հարուածը զոր վիպագիրք յաճախ կը յիշեն, և որ յօժ քիչ անգամ կը զարնէ այս գրական դարուս մէջ : Անոր հետ պարելէ յետոյ տեղը վերադարձուցած ժամանակ երդուած էր արդէն թէ ամուսնութեան պիտի առնուր զայն :

Եւ պիտի առնուր՝ հակառակ ծնողաց կամքին, հակառակ պատշաճից, առանց մէկ սու օժիտի :

—Բարեբաղդ ենք որ լուացարար ծնած չէ, ըսեր էր ինքնիրեն հայր Լըքոք երբոր սարսափելի տղան եկեր ծանուցեր էր իրեն թէ կը սիրէր օրիորդ Լըքօնթ :

Ամիս մը հանապազօրեայ սիրակցութիւն տեւեր էր աճեցուցեր էր այս դիւրաբորբոք տարփաւորին սէրը:

Թէրէզի համար միայն կ՚ապրէր, և անկէ հեռի անցուցած ժամերն անտանելի կը թուէին իրեն :

Սակայն հարկ էր, հակառակ իւր բաղձանաց, շատանալ իրիկուններով զորս թոյլ կուտային իրեն անցընել Պուլոյնի ամարանոցին մէջ, և հարկ էր զբաղիլ նաեւ այն ամեն հոգերով, զորս մօտաւոր ամուսնութիւն մը պարտք կը դնէ նշանածի մը վրայ :

Սէրն ազատ չկեցներ հարսին համար զարդանուէր գնելէ, ոչ ալ իւր ամուրի կենաց հաշիւները կարգադրելէ :

Լուիի անցեալը դժուարին չէր կարգադրել, վասն զի բնաւ սիրային կապակցութիւն մը չունէր, և իւր Անգլիոյ ու Գերմանիոյ մէջ ըրած խենդութիւններն հին լուսիններուն գնացած տեղը հասած էին :

Սակայն մերթ ընդ մերթ տխուր յոյզեր կուգային վրան, որք շուտով կը փարատէին Թէրէզի ժպիտովը : Իրիկուն մը, քանի մ՚օր յետոյ այն կիրակիէն՝ ուր հայր Լըքոք բացորոշապէս մերժեր էր վերսկսիլ իւր հին արհեստը, սիրահար երիտասարդը բաւական սրտատանջ դէմք մը բերաւ Տիկին Լըքօնթի տունը :

Բայց ճաշը վերստին զուարթացուց զայն, և երբոր, սեղանէն ելնելով, վառարանին առջեւ դէմ առ դէմ եկաւ իւր պաշտած գեղանի օրիորդին հետ, նշանածներուն ամենէն խանդակաթն ու զուարթագինն եղաւ :

Տիկին Լըքօնթ, իւր զաւկները չը նեղելու համար, — արդէն Լուիի համար այնպէս կը խօսէր, իբր թէ իւր փեսայն եղած լինէր—, լրագիր մը կը վերծանէր, և չէր ուզեր լսել անոնց սիրակցական խօսքերը զորս կէս ձայնիւ կը փոխանակէին :

Պատուական այրին խառն լուրերը կը սիրէր կարդալ, և հատ մը տեսաւ որ բացագանչութիւն մը խլեց բերնէն :

— Ա՜հ, վերջապէս պիտի գտնեն Արպալէթ փողոցի կրկին ոճիրներուն հեղինակը :

— Ի՞նչ ոճիրներ, մա՛յր իմ, հարցուց Թէրէզ մտադրութեամբ :

Տիկին Լըքօնթ ընդմիջեց զայն երբոր ցած ձայնիւ իւր մեղրալուսնի ուղեւորութեան վրայ կը խօսէր, գեղեցիկ ուղեւորութիւն մը յԻտալիա, զոր կարգադրած էր Լուիի հետ :

Երկու խօսեցեալք Նափոլիի ծովածոցն հասած էին, ի Սորէնթէ, ուր մինչեւ գարուն պիտի կենային կիտրոններուն հովանւոյն տակ ; և ահա Արպալէթ փողոցի գործը կուգար կ՚իյնար իրենց երջանկաւէտ երազներուն մէջ ինչպէս պայթուցիկ ռումբ մը հակապարի մը մէջտեղ :

— Ի՞նչ, գոչեց բարի տիկինը՝ ձեռքի թերթը սեղանին վրայ դնելով, չե՞ս գիտեր թէ դերասանի կին մը սպաննած . . . արկղի մը մէջ դրած են . . . և թէ զայն սպաննող սրիկայն վաճառական մ՚ալ սպաննած է . . . պարոն Լէօրէօ անուն, զոր և ժամանակաւ տեսած լինելս լաւ կը յիշեմ . . . իւր արժէթղթերն հօրդ յանձնած էր:

— Կրացիէլլա կարդացի՞ր, Լուի, մրմնջեց Թէրէզ :

Աւելի կը սիրէր իւր տարփաւորին հետ խօսակցիլ՝ քան թէ սրտաճմլիկ պատմութիւն մը լսել :

— Ես չեմ կարդացած, յարեց . մայրիկս չուզեց որ կարդամ. Բայց բարեկամուհիներէս մին ըսաւ ինձ թէ սիրալի էր : Այն գրքին մէջ նաւակի մը պատմութիւն կայ . . . մեք ալ նաւակ մը պիտի ունենանք, այնպէս չէ՞, Լուի . . . իրիկունները պտըտելու համար այն ծովուն վրայ, ուր երբէք փոթորիկ չըլլար :

— Ստուգիւ, մրմռաց այրին քիչ մը գայթակղած, այս աղջիկները խելուընին կը կորսնցնեն երբոր զիրենք ամուսնացնելու խօսք լինի :

Ուրեմն, օրիո՛րդ, քու բնաւ հոգդ չէ երբոր այնպէս անձինք կը խողխողեն իրենց տան մէջ, և այն ալ Փարիզ պէս տեղ մը : Օրին մէկն ալ կուգան մեզ կ՚սպաննեն հոս, և աւելի դիւրութեամբ, վասն զի մեր տան ետին ծառաստան է, և ձմեռը դրացիներ չունինք :

— Լուի կը պաշտպանէ մեզ, մայրի՛կ, ըսաւ Թէրէզ իւր սիրած գեղեցիկ ու սեգ երիտասարդին նայելով:

— Լուի քեզ հետ Նափոլիի ծովածոցին մէջ պտըտած ժամանակ հոս չէ որ պաշտպանէ զիս, պատասխանեց տիկին Լըքօնթ ծիծաղելով:

— Կը կարծեմ, սիրելի տիկին, թէ Պուլոյն բնակիլը Տըլա Փէ փողոցը բնակելէ աւելի վտանգաւոր չէ, ըսաւ երիտասարդը . բայց եթէ մինակ մնալ չէք ուզեր, ինչո՞ւ համար մեզ հետ չուղեւորիք :

— Ո՛չ, որդեակներս, ո՛չ, Նեղութիւն կը պատճառեմ ձեզ : Երբոր խեղճ սիրելի երկանս հետ ամուսնացայ, գընացինք տասնըհինգ օր Ֆոնթէնէպլօյ կեցանք . . . արդարեւ Ֆոնթէնէպլօյի անտառը չհասնիր ձեր Իտալիոյ նարընջենիներու անտառներուն . . . և սակայն կը յիշեմ որ սիրացած էինք հոն առանձին լինելնուս վրայ :

Թէրէզ ձայն չէր հաներ, բայց աչերուն մէջ կը կարդացուէր թէ մօրը կարծիքէն էր :

— Ասկէ զատ, յարեց պատուական կինն, ես կատակ կ՚ընէի, վասն զի ես բնաւ երկիւղ չունիմ: Գոհութիւն Աստուծոյ, լաւ սպասաւորներ ունինք, որք տասն եւ հինգ տարիէ ի վեր մեր քով կը ծառայեն, և իրենց կեանքը կուտան մեզ համար :

Բայց չէի կրնար ժխտել, սիրելի Լուիս, թէ ոստիկանութիւնը շատ մեղապարտ է այդպիսի սոսկալի ոճիրները չարգիլելուն, և մանաւանդ հեղինակները չձերբակալելուն համար :

Եթէ տիկին Լըքօնթ գիտնար թէ իւր փեսացուին հայրը ժամանակաւ ոճրագործաց խուզարկու էր արհեստիւ, անշուշտ չէր գործածեր այս լեզուն, վասն զի գիտէր այն առածն որ կ՚ըսէ թէ «Կախուած մարդու մը տան մէջ պէտք չէ չուանի խօսք ընել» :

Բայց Պ. Լըքոք ալ ծանօթներէն ըզգուշացեր էր իւր անցեալն անոր յայտնելէ :

Ինքզինք իբրեւ միջնակարգ քաղաքացի մը ցոյց տուած էր, որոյ հայրն առուտուրի մէջ գեղեցիկ հարստութիւն մը վաստկած էր, և որովհետեւ ինք ալ իւր ապրուստին համար պէտք եղածէն աւելի ժառանգութեամբ մը մնացած էր աշխարհի կենաց մէջ, ուստի այսպէս ըսելով ճշմարտութիւնը չէր խեղաթիւրեր : Միայն թէ ամբողջապէս չէր ըսեր : Մնաց որ, սեղանաւորին այրին՝ խօսք տալէ առաջ՝ տեղեկութիւններ ստանալու մասին անփոյթ եղած չէր, և քննութիւնն հանգուցեալ Լըքօնթի պատուաւոր բարեկամներէն միոյն յանձնուելով՝ յօժ նըպաստաւոր եղած էր թէ՛ հօրն և թէ՛ որդւոյն :

(Շարունակելի)

լինելով, և չուզելով երկրորդել, ահա կը պատմեմ ինչ որ յետոյ պատահած է։

...«Ատանայի մէջ բոլոր փաստաբանք միանալով, երդուընցան ձրի փոխանորդութիւն ընել Գըրգեաշարեանի, և նոցա ամենուն ալ ըստ օրինի պատիժն կառավարութեան միջոցաւ տալ, և եթէ պէտք լինի քսանէն սաւէ ալ վառնել։ Ասոր վրայ գրուեցաւ Հաճըն և Գըրգեաշարեան մէկ օրուան համար Ատանա կոչուեցաւ։

«Բայց երբ կ՚իմանայ Գ. Ճ. անմիջապէս կը գրէ Շխրտըմեանին՝ չը ձգել Գըրգեաշարեանն Հաճընէն հեռանալու։ Շխրտըմեան երբ կ՚առնու Ճ.ի նամակը, կը հրաւիրէ իւր տուն բոլոր իւր դաւակիցներ։ Ապա կը կոչէ զԳըրգեաշարեան և եղբայրն Յովհաննէս։ Շատ խօսքերէ վերջ, կ՚ըսէ. «Եթէ կը բաղձաս մահուան դոչ լինել՝ ահա ճանապարհը, կրնաս երթալ. բայց գիտցած եղիր որ Թափանըն չպիտի կրնաս հասնիլ, եայլն։» ժողովականք կ՚երդնուն ամեն ինչ ընել Գըրգեաշարեանին։ Ասոր վրայ Գըրգեաշարեան կը վախնայ, և չուզեր գալ Ատանա։ Իրողութիւնը չգիտցող Ատանացիներ կը գանգատին թէ Գըրգեաշարեան վատութիւն կ՚ընէ։

«Ասոնցմով չի գոհանար Գ. Ճ. Կը գրէ Շխրտըմեանին, որ օրինաւոր բողոքագիր մ՚առնու ի գիր և Նարկիզի ստորագրել տալով, զրկուի Ատանա։ Ասոր վրայ Սէքրէնեան Մարտիրոս Նարկիզի բերնէն սա տեսակ բողոքագիր մը կը խմբագրէ. «Ես իմ յօ«ժար կամօքս առի նախկին նշանածս. «իմ մասին բռնաբարութիւն չեղաւ. «զիս այս ինչ և այն ինչ անձինք խրա«տեցին. դասատուս Նազաշեան խոր«հուրդ տուաւ ինձ որ չառնում առա«ջին նշանածս. անոր համար չեմ ու«զեր զին. բայց ինչպէս որ յայտնի է, «գոհութեամբ սրտի Հայրապետը ա«ռած նստած եմ. ով որ այս մասին «բողոք բառնայ, սուտ է, անձիմն է,» են։ Բողոքագիրը կը գրուի, և Պաշաօրբեան ու Սէքրէնեան կը ներկայացընեն Նարկիզի, սպառնալով որ ստորագրէ։ Նարկիզ չուզեր ստորագրել։ Ցայնժամ կ՚ըսեն անոր. «Թէ որ չստորագրես, մեք ահա քու ստորագրութիւնդ դնելով 60–70 վկայից պիտի վկայենք թէ դուն ստորագրեցիր։» Աղջիկը կուլայ։

«Զօրպաճեններուն մէկ մարդն, որ Ատանա է, կ՚ըսէ թէ. «Օր. Նարկիզի կատարեալ հաւանութեամբ պսակուելուն և հիմա գոհ լինելուն համոզուիլ ուզողները կրնան կառավարութեան դիմելով կարդալ նորա ստորագրութեամբն աղերսագիր մը, յորում այսպէս կը վկայէ։»

«Ինչպէս կը տեսնէք, այս Հաճընցի Զօրպաճեններ, ամեն բռնութիւն ի գործ դընելէ յետոյ, հիմա ամեն ջանք ի գործ կը դնեն և նոր բռնութիւններ ալ չեն քաշուիր՝ բրածնին սքօղելու և ջուրին երեսն ելնելու համար։ Նոցա մեքենայութեանց դէմ հարկ է զգոյշ կենալ։»

ԽՆԴԻՐԸ ԽԵՂԴԵԼՈՒ ՋԱՆՔԵՐ

Հաճնոյ բռնի ամուսնութեան պէս վայրագ գործի մը հեղինակ հանդիսացող աշխարհական և կղերական բըռնաւորներն անշուշտ ամեն ջանք և զոհողութիւն ի գործ պիտի դնէին խընդիրը խեղդելու համար ալ։ Եւ յիրաւի, կ՚իմանանք ստոյգ աղբիւրէ թէ Հաճնոյ Զօրպաճեանները բաւական նշանաւոր գումար մը ղրկեր են Կ. Պոլիս իրենց մէկ գործակալին, որպէս զի հայ և օտար լրագրաց բաժնէ՝ խնդիրը խեղդել աշխատելու համար։ Այս արժանաւոր գործակալ արդէն շաբաթ մը հետէ սկսած է շրջիլ Պոլսոյ խմբագրատուններ։

Միւս կողմէ, ինչպէս մեր Ատանայի թղթակիցը կը ծանուցանէ, տեղւոյն վրայ խնդիրն սպաննելու համար՝ այդ անձինք թէ՛ աղջկան և թէ՛ նորա հօր դէմ սպառնալիքներ ըրած են, առաջինն ի լռութիւնն պարտաւորելով ամուսնական (.˙.) յարկի մը մէջ, ուր բռնի մոցուցած էին զնա, և երկրորդին մահու սպառնալեօք արգիլելով դուրս ելնել Հաճընէ։

Բայց այս բռնաւորք թե՛ղ գիտնան թէ, ցորչափ Արեւելք կանգուն մնայ, ճշմարտութիւնն արձագանգ պիտի դըտնէ Կ. Պոլսոյ մամլոյն մէջ, և զրկեալք պաշտպաններ պիտի ունենան Տէրութեան մայրաքաղաքին մէջ. Պատրիարքարանը պիտի պարտաւորի ամենայն ազդուութեամբ միջամտել խնդրոյն, և Տէրութեան փորձեալ արդարասիրութիւնն հաւաստիք մ՚է թէ բռնաւորք անպատիժ չպիտի մնան։ Անպատիժ չպիտի մնան մանաւանդ այն անարժան եկեղեցականներ, որք իրենց կրօնային սքեմն և Ազգին եկեղեցական առանձնաշնորհումները պատրուակ մ՚ընել ուզած են իրենց աշխարհային անխոստովանելի դիտմանց գործադրման։

ՄԻԱՄԻՏ ԱՌԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Օր. Նարկիզի հօր հեռագիրը պաղ ջրոյ [illegible] մ՚եղաւ մեր երկու հայ պաշտօնակցաց համար, որոց կ՚ակնարկէինք վերեւ։

Այս խելացի լրագրապետներ ո՛չ ևս կը համարձակին ուրանալ թէ բռնութիւն գործուած չէ։ Ո՛չ ևս կը կրկնեն իրենց այն երեւակայական և հակասական պատմութիւնը, զոր քանիցս հրատարակելու ձախողութիւնն ունեցած էին, թէ Օր. Նարկիզի ամուսնութիւնն աշխարհի ամենէն օրինաւոր և ամենէն սիրալիր ամուսնութիւնն եղած է։ Ո՛չ, հիմա փոխած, կամ դէթ չափաւորած են իրենց թրթռակ լեզուն։ Եւ գիտէ՞ք ինչ կ՚ըսեն. —

—«Այս աղջկան հօր վկայութիւնն ինքնին բաւ չէ համոզուելու թէ բռնութիւն ի գործ դրուած է», կ՚ըսէ մին։ —Իբր թէ, իւր սիրասուն զաւկին ամուսնութեան և ապագայ երջանկութեան կամ տարաբախտութեան կենսական խնդրոյն մէջ, հօր մը վկայութենէն առաւել անկեղծ, առաւել համոզիչ վկայութիւն հնար լինէր երեւակայել։ Կ՚երեւի թէ իրենց համար առաւել համոզիչ պիտի լինին իրենց Զօրպաճեններուն ռահվիրայ փաստերը...։

Բայց աղջկան դրսուր վկայութիւնն, զոր հրատարակեց Արեւելք։

Բայց Արեւելքի կրակեկ թղթակցին վկայութիւնն, որ առաջինն գուժեց այս բըռնութեան լուրը։

Բայց աղջկան ազգականն եղող երիտասարդի մը վկայութիւնն, որ այս օրերս Կ. Պոլիս եկած է, և լըւելէն կը հաստատէ Արեւելքի գրածները։

Բայց Բողոքականաց Պատուելւոյն վկայութիւնն, որ վերջապէս չեզոք անձ մ՚է խնդրոյն մէջ. քանի որ ո՛չ մի կողմէ Բողոքական է, կամ ուզած է լինել։

Եւ հօր ընդարձակ նամակը, զոր վերեւ հրատարակեցինք։

Եւ հօր քաղցրանցուցիչ հեռագիրը, զոր ուղղած է առ Բ. Դուռն։ —

Ո՞ր դէպք, կը հարցանենք ամեն խղճմտաւոր ընթերցողաց, ո՞ր դէպք աւելի վաւերական և առաւել բազմակողմանի վկայութեամբք հաստատուած է երբեք։ Եւ մեր լրջախոհ ընդդիմախօսաց ո՞ր դասական հրատարակութիւնն աւելի հաստատուած պարագայեալ է։

Ուրիշ մ՚ալ, նոյն հետեւորդ նախորդին, կ՚առարկէ. —

—«Բայց այս հեռագիր ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ չէ։» —Պաշտօնականութեան սիրահար այս խմբագիրն ալ կ՚երեւի թէ Պէքմէզճեան եպիսկոպոսին պաշտօնական հեռագրոյն կը սպասէ համոզուած գոյացնելու համար։ Միամտաբար կը սպասէ անշուշտ որ այս բռնութիւնն ի գործ դնող պաշտօնական անձինք պատասխանելով Պատրիարքարանի հեռագրոյն խոստովանին իրենց ոճիրը։ Բայց վերջին ապացոյց մը Արեւելքի յարուցած խնդրոյն իրականութեան՝ սա է թէ պաշտօնական յանցաւորները տասնեւհինգ օրէ հետէ չեն պատասխաներ Պատրիարքարանին, ո՛չ թէ Կիլիկիոյ խնդրոյն պատճառաւ, զի յառաջագոյն պատասխանած են ուրիշ հարցմանց, այլ որովհետեւ չեն կրցած տակաւին պարտքել իրենց բռնութեան հետքերը։

Վերջապէս, երկու թերթերն ալ, գրեթէ նոյն բառերով, կ՚առարկեն. —«Խընդիրը բռնութեան վրայ չէ (1). այլ սա կէտի «վրայ թէ, իրօք Պէքմէզճեան եպիսկոպոսն «առաջատար սենեկին դրան առջեւ կայ«նե՞ր է, երբ ներսը տեղի կ՚ունենար Տըր«դատայ և Հռիփսեայ մարտն, և իրօք օգ«նականներ ղրկե՞ր է (2)։ Իրօք աղջկան լա«թերուն վրայ արեան բծեր կա՞ն եղեր «երբ դուրս ելեր է։» Իրօք, այս վիճակին մէջ, աղջիկը [illegible] տարե՞ր են Հայրապետին տունը (3)։

Եւ հիմա ո՞վ կը համարձակի ըսել թէ հայ խմբագրաց քով հարազատութիւն կը պակսի։ Ո՞վ կը յանդգնի կարծել թէ Եզուիտք աւելի յաջողակ աշակերտներ ունեցած է երբեք։

Այդ տողերը գրող հայ լրագրապետք յայտնապէս կը ծաղրեն իրենց ընթերցողները, որք անշուշտ չեն մոռցած թէ Տըրքարքառ թերթն, ինչպէս նաեւ անոր հայերէն տպագրութիւնն, Արեւելքի հրատարակած ո՛չ թէ այսպիսի մէկ մանրամասնութիւնը միայն խնդրոյ ներքեւ ձգեցին, այլ [illegible] անխղճութիւնն ունեցան, և ամեն կասկած յարուցին, ամեն ստութիւն հրատարակեցին՝ [illegible] համար, և ո՛չ թէ մանրամասնութիւն մը ճշդելու համար։ Այս ուղղութեամբ մ՚ինչև այն յառաջ դնացին, որ անոնցմէ մին, կարդալով թէ Արեւելք փաստաբաններ դըրած է աղջկան և նորա հօր տրամադրութեան ներքեւ, ինք ալ յայտարարեց թէ փաստաբաններ կը դնէ Հաճնոյ Զօրպաճեններուն, Պէքմէզճեան եպիսկոպոսին և համախոհից տրամադրութեան ներքեւ, որպէս զի դատ բանան Արեւելքի դէմ։

Թէեւ Արեւելքի հրատարակած պատմութեան մէկ նշանաւոր կէտն հերքուած չէ տակաւին, թէեւ օր ըստ օրէ եկող վաւերական տեղեկութիւնք ցոյց կուտան թէ աւելի մեղմ քան չափազանցեալ էր Արեւելքի հրատարակած առաջին նկարագրութիւնը, բայց ամեն ողջամիտ ընթերցողի համար, խնդրոյն մէջ փնտռելի երեք հիմնական կէտերն ասոնք են միայն. —

Նախ. Ստո՞յգ է թէ կարգ մը Զօրպաճեններ և եկեղեցականներ ուզեր են կարգել զՕր. Նարկիզ իւր մանկութեան նշանածին հետ, և ո՛չ թէ չափահասութեան առեն ընտրած անձին հետ։

Երկրորդ. Ստո՞յգ է թէ պսակադրութիւնը կատարուեր է առանց հաւանութեան աղջկան։

Եւ երրորդ. Ստո՞յգ է թէ եպիսկոպոսը տեղեկութիւն ունեցած է գործէն, և չէ արգիլած բռնի ամուսնութիւն մը, զոր բացարձակապէս կ՚արգիլէ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ օրինաց ու կանոնաց [illegible] և ո՛չ թէ լոկ [illegible], ինչպէս կը կարծէ մեր հայերէն պաշտօնակից։

Արեւելքի հրատարակութիւնք և մէջ բերած վաւերական վկայութիւնք լիապէս կ՚ապացուցանեն այդ երեք հիմնական կէտեր։

Այդ երեք կէտեր կատարեալ իրաւունք կուտան Արեւելքի յուզելու Հաճնոյ [illegible] խնդիրն. և եթէ մեր երկու պաշտօնակիցներ ալ անկեղծ լինէին այս խնդրոյ մէջ, երեք հիմնական կէտերուն վրայ յենլով կը մտնէին այն արդար յուզման որոյ նախաձեռնութիւնն ստանձնած է Արեւելք, փոխանակ երկրորդական պարագայներ ընդդիմելու, և այսպէս տակաւին հասարակաց միտքը պղտորել յանդգնելու։ Ձենք յուսար սակայն թէ հասարակութիւնն մ՚ինչև պարզամիտ լինի, որ տակաւին չհասկնայ սոյն ծանր խնդրոյ մէջ վերոյիշեալ երկու հայ թերթերուն կատարած աննախանձելի դերը։

---

(1) Ճշգիւ ազոր վրայ է։ Արեւելք կ՚ըսէր և կ՚ըսէ միշտ թէ զՆարկիզ բռնի ամուսնացուցած են։ Հոս է բոլոր խնդիրը։ Մեր երկու հակառակորդք քանիցս գրեցին թէ Նարկիզ իւր կատարեալ հաւանութեամբ պսակուած է, և բռնի ամուսնութեան դէպք տեղի չէ ունեցած ի Հաճըն։ Այս միօր չինծու նամակ մը հրատարակեցին և այնպիսի ուղեւորի մը վկայութիւնն յիշեցին, որ գոյութիւն չէ ունեցած երբեք։ Վերջապէս, ամեն խեղամիտրանք ի գործ դրին [illegible] թաղելու համար։ Ասոնք որ չեն կրնար երեւակայել թէ հայ թերթեր այսպիսի ընթացք մը բռնած լինին, կրնան տեսնել մեր ակնարկած թերթերուն սեպտ. 1 ի, սեպտ. 3 ի և յաջորդ մի քանի թիւերը։

(2) Քանի որ բռնի ամուսնութիւնը կատարուեր է Տ. Ստեփանի տան մէջ. քանի որ աղջիկն ընդդիմացեր է, և բռնի զօրութեան միայն տեղի տուեր է. քանի որ Պէքմէզճեան եպիսկոպոսը նախագահեր է պսակադրութեան, և ներկայ գտնուեր է նոյն տան մէջ երբ՝ այս եղերական արարողութեանց զոհ՝ Նարկիզ և Հայրապետ մինակ թողուեր են, —այս պարագայից մէջ, եպիսկոպոսը կ՚ուզէ առաջատար սենեկին դրան առջեւ կայնած լինի, կ՚ուզէ՝ [illegible] համար՝ քաշուած բազմած լինի սրահին մէկ անկիւնը։ Խնդրոյն վճռականն ամեն ալ չի փոփոխիր ամենեւին։

(3) Եթէ [illegible] չէր, գուցէ կիթառով կամ դաշնակով էր։ —Խնդիրը նոյն կը մնայ միշտ։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ

Վաւերական աղբիւրէ կ՚իմանանք թէ Օր. Նարկիզի հայր Գըրգեաշարեան աղայի առ Բ. Դուռն քաշած հեռագիրը մանրամասն և քանիցս տեղեկութիւններ կը պարունակէ իւր աղջկան բռնի ամուսնութեան դէպքին վրայ, —տեղեկութիւններ, որոց քով Արեւելքի հրատարակած մանրամասնութիւնք կարի չափաւորեալ կրնան համարուիլ։

Բ. Դրան կողմէ երէկ հեռագրաւ ազդու հրահանգ ղրկուեցաւ Ատանայի կուսակալ Վսեմ. Ապետին փաշայի, որպէս զի հարկ եղած նախնական քըննութիւնք ի ներկայութեան երկուց կողմանց ամենայն անկողմնակալութեամբ կատարուին, և արդիւնքն անմիջապէս տեղեկագրուի Կ. Պոլիս։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն, երէկ գիշեր մինչև ժամ 9, անհանգիստ վիճակի մէջ էր։

Ծանուցած էինք, թէ Կրօնական ժողովոյ որոշմամբ՝ շրջաբերական պիտի ղրկուի մայրաքաղաքիս և արուարձանաց քարոզչաց, որ ներբողեան խօսին միայն ա՛յն ննջեցելոց վրայ, որ իրենց կենաց շրջանին մէջ ծառայած են Ազգին և Եկեղեցւոյն։ Արդ, կ՚իմանամք, թէ քարոզչաց ոմանք միաբանած են խնդրել Կրօնական ժողովէն որ յիշեալ շրջաբերականին պատճառ եղող եկեղեցականին անունը նշանակուի, և ի զուր չվերագրուին համայն եկեղեցականք։

Գոհութեամբ կը լսեմք, թէ Սարքեար Ենիմահալլէ հայկական մատուռ մը կառուցանելու շարժումներ կը լինին այս օրերս։

Զարամանձաբի հրաժարեալ առաջնորդ Տ. Տիմոթէոս վարդապետ Հանեսեան, որ մայրաքաղաքս կը գտնուէր, շաբաթ օրը վախճանեցաւ, և հետեւեալ օրը օծման և յուղարկաւորութեան հանդէսք կատարուեցաւ ի ձեռն Գեր. Տ. Մեսրոպ Արքեպիսկոպոսի Սմբատեան ի Մայր Եկեղեցւոջ, ի ներկայութեան սակաւաթիւ եկեղեցականաց։

Երէկ տեղի ունեցաւ Սամաթիոյ Նունեան Վարդուհեան և Ս. Սահակեան վարժարանաց պարգեւաբաշխութեան հանդէսն։ Տարեկան տեղեկագիրը կարդաց Գրիգոր էֆէնտի Ղազարոսեան, որով ծանօթութիւն կը տրուէր թէ՝ վարժարանի չափ քննիչք հաստատած են թէ աշակերտներ համեմատաբար յոյժ յառաջադէմ վիճակ մ՚ունեցեր են այս տարի. վարժարանի տեղեկագրին մէջ յիշուած էր թէ՝ Կրօնագիտութիւն չկար, և 5 ամսէ ի վեր սկսեր է դասախօսել տեղւոյն քարոզիչ Գեր. Տ. Գէորգ Ծ. վարդապետ Խաթիճեան։ Տեղեկագիրը կ՚իմացընէր նաեւ թէ Ազգային պատմութիւն մինչ ցարդ չկայ, բայց յառաջիկայ տարին այս կարեւոր պէտքն ալ պիտի հոգացուի, և թէ Բնագիտութեան և Բնալուծութեան ու Մարմնամարզի դասերն ալ պիտի տրուին, աշակերտաց թոշակաց վրայ յաւելում մ՚ընելով։ Տեղեկագիրը գանգատեցաւ ծնողաց անտարբերութեան համար, որ քննութեան ժամանակ հակառակ հրաւիրանաց բնաւ ներկայ չեն գտնուեր։ Երկսեռ խուռն բազմութիւն մը ներկայ էր։ Մրցանակները բաշխուեցան՝ ընդհատուելով մերթ ընդ մերթ դաշնակի հետ երգերով և տրամախօսութեամբք և աշակերտաց կողմէ ճառեր կարդացուելով։ Հանդէսը փակեց օրհնութեամբ Գեր. Եղնիկ եպիսկոպոս, որ հանդէսին կը նախագահէր։

Տփղիսի Մեղու հետագայ ծանօթութիւնը կուտայ Ներսիսեան ճեմարանի ուսուցչական մարմնոյ վրայ։

«Հ. Ճերմակեան տեսուչ 2,500 ռբլ. Ցուսիկ վարդապետ 600 ռ. Ղեւոնդ վարդապետ 600 ռ. Ստ. Պալասանեան 2,400 ռ. Միհրան Պալեանց 2000 ռ. Արամ Մելեանց 1,200 ռ. Կ. Տէր-Մկրտչեանց 800 ռ. Բժիշկ Զարդարեանց 1,700 ռ. Մանդէն Մանդենեանց 1,800 ռ. Գ. Տէր-Բարդուղիմէոսեանց 800 ռ. Ռուբինեան 600 ռ. Յովհ. Դորղանեան 1,800 ռ. ռուսաց լեզուից. վերջապէս Վասակ Պապաջանեանց՝ 2000 ռուբլի։ Վերջինս ունենալու է շաբաթական 16 դաս, գերմաներէնից, հոգեբանութիւնից, տրամաբանութիւնից և փիլիսոփայութիւնից»։

Իզմիրէն մեզ կը գրեն սեպտ. 8 թուով.

«Տեղւոյս ազգային դպրոցներն բացուեցան ամսոյս 3 ին և կանոնաւոր դասախօսութիւնք սկսին երկուշաբթի օր։ Նախորդ Ուսումն. խորհուրդը հրաժարած լինելով նոր Ուսումն. խորհուրդ կազմուեցաւ, որ բանիբուն և ձեռնհաս անձերէ կը բաղկանայ, դպրոցական պաշտօնէից մէջ մի քանի փոփոխութիւններ եղան. Նախակրթարանի վարիչն ինչ ինչ բանաւոր պատճառներով հրաժարեցուցած է. ծաղկոցն երկու մասի բաժնուած է և հետեւաբար նոր դասատու մը ի պաշտօն կոչուած. Ուսումնարանի տաճկերէնի դասատու կարգուեցաւ Տիգրան էֆ. Եօրտամեան Պոլսեցի, որ նոյնպէս տեղւոյս դատական հարցաքննիչի օգնականի պաշտօն կը վարէ։

«Նոյնպէս Ուսումն. խորհրդոյ կողմէ եղած հրաւէրի մը վրայ երկուշաբթի օր աստ հասաւ Տ. Արմէն Լուսինեան. մեր լսածին նայելով՝ Պ. Լուսինեան երկսեռ վարժարանաց Հայերէնի, գրագիտութեան և օգնական Փրանսերէնի դասախօսութիւններն պիտի ստանձնէ։»

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Ազգ. Տնտեսական Խորհրդոյ

Գատրգիւղի Թաղական Խորհուրդն տեղւոյն հրկիզեալ ազգային կալուածոց վերաշինութեան հաշուեցոյցն ըստ օրինի մատուցած ըլլալով Ազգային Վարչութեան, Տնտեսական Խորհուրդն հարկ եղած քննութիւններն կատարել յետոյ, հաշուեցուցակին մի օրինակն յուղարկելով Թաղական Խորհրդոյ հրահանգ տուած է որ եկեղեցւոյ բակը կախէ ի տես թաղեցի ազգայնոց։

Հետեւաբար Տնտեսական Խորհուրդն այսու պաշտօնական ծանուցմամբ հրաւէր կը կարդայ պատուարժան թաղեցւոց որ յիշեալ հաշուեցուցակին վրայ ո՛ր և է բողոք կամ դիտողութիւն եթէ ունին, ներկայ ծանուցմանս թուականէն մինչեւ քսան և մէկ օր պայմանաժամաւ գրաւոր կերպիւ ներկայացընեն Տնտեսական Խորհրդոյ։

Սոյն պայմանաժամը լրանալէն յետոյ, ո՛ր և է բողոք կամ դիտողութիւն անլսելի պիտի մնայ։

Կ. Պոլիս, 6 սեպտ. 1884

Ազգային նշանաւոր ճարտարապետներէն Աղնաւրեան Մեծ. Յովհաննէս էֆէնտիի որդին, Թորոս էֆէնտի, յետ կարճատեւ հիւանդութեան իւր մահկանացուն կնքեց ի հասակի 25 ամաց, ի խոր սուգ համակելով իւր ծընողքն և համայն ընտանիքն ինչպէս նաեւ իւր ազգականներն ու բարեկամները։

Հանգուցելոյն մարմինը Ս. Խաչ Եկեղեցին փոխադրուած ըլլալով վաղը եռեքշաբթի 11 սեպտ. Գեր. Տ. Գրիգորիս Ս. Արքեպիսկոպոս Ալէքսանեան հանգուցելոյն հոգւոյն համար յատուկ Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ և ապա յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը պիտի կատարի ի ժամ 5, և մարմինը պիտի փոխադրի Իւսկիւտարի Ազգ. գերեզմանատունը։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Իւլայի երկրորդ աստիճան տրուեցաւ՝ կենսագրական դիւանի վերատեսուչ Զիա պէյի։

Տրապիզոնի երկրագործական տեսուչ կարգուեցաւ՝ Օսման էֆէնտի, Սալիսէի աստիճանաւ։

Էտիրնէի տոմարակալ կարգուեցաւ՝ Ելմտական խափանեալ խորհրդոյ անդամներէն Րիզա էֆէնտի, որ վաղը կուղեւորի ի պաշտօնատեղին։

Մանասթրրի տոմարակալ անուանեցաւ՝ Ելմտական խափանեալ խորհրդոյ անդամներէն Մուսթաֆա էֆէնտի.

Հինգերորդ աստիճանի Մէճիտիյէ պատուանշան՝ Սերասայի (Ցունաստան) հարցաքննիչ դատաւոր Պ. Լէոնիտասի։

Աւստրօ-Հունգարիոյ աւագաժողովոյ անդամներէն կոմս Լանսփօրօնսքի Գոնեայի կողմերը գացեր է հնախուզութեան համար։

Վսեմ. Կրթական ու հանրային շինութեանց նախարարք նախընթաց օրը Բ. Դուռն երթալով՝ Մեծ Եպարքոսին հետ տեսնուեցան։

Մայրաքաղաքիս Հելլենական դեսպանը նախընթաց օրը Բ. Դուռն երթալով՝ արտաքին գործոց նախարարին և նորա խորհրդական Ցատեան էֆէնտիի հետ տեսնուեցաւ։

Տիարպէքիրի թղթատարութեան և հեռագրատանց տնօրէն Մուսթաֆա էֆէնտի Եէնի-Ճամիի թղթատարութեան դրամածրարներու սենեկին տնօրէն կարգուեր է, Ալի Րիզա էֆէնտիի տեղ որ ինչպէս կը յիշուի, ինքզինքն սպաննեց անցեալ շաբթու։

Լա Թուրքի զոյս ծանուցանելով, կը յարէ թէ թղթատարական պաշտօնէից մէջ երեւան եկած զեղծմանց պատճառաւ, պաշտօնէից ընդհանուր փոփոխութիւն մը տեղի պիտի ունենայ։

Սթամպուլ մասնաւոր աղբիւրէ կը տեղեկանայ, թէ Հռոմայ նուիրակ Տ. Րօթէլլի յառաջիկայ շաբթու պատիւ պիտի ունենայ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալ։ Տ. Րօթէլլի մայրաքաղաքէս կը մեկնի յառաջիկայ ուրբաթ, 14/26 սեպտեմբեր, Թրիէստի ճամբով։

Կը կարծուի թէ Կ. Պոլսոյ պապական նուիրակ պիտի անուանի Տ. Մէրբաթա, բայց պաշտօնական տեղեկութիւն չկայ տակաւին։

Առողջապահական միջազգային ժողովոյ նախագահ Հաճի Արիֆ պէյ և մաքրանոցաց վերատեսուչ Պարթոլէթթի էֆէնտի նախընթաց օրը Բ. Դուռն երթալով՝ տեսնուեցան արտաքին գործոց նախարարին հետ։

Նախորդ Խալիլ Իսմայիլ փաշա՝ որ սեպտեմբեր 10էն (Ն. Տ.) ի վեր Վիէննա կը գտնուի, Վիէննայի իտալական դեսպան Ռօպիլանդ կոմսին այցելութիւնն ընդունեց է սեպտեմբեր 12ին։ Իսմայիլ փաշա մտադիր է եղեր շաբաթ մ՚եւս մնալ ի Վիէննա, և ամսոյս 17ին այցելութիւն տալ Սերվեր փաշային՝ որ ի Կիէյսխէմպէրկ կը գտնուի։

Մարսիլիոյ մեծահարուստ Յոյն սեղանաւոր Պ. Զաֆիրօբուլօ որ Պոլիս եկած էր, շաբաթ օրը մեկնեցաւ, 100 հազար ֆրանք նուիրած է մայրաքաղաքիս բարեգործական և այլ հաստատութեանց, յորս է նաեւ Պոլսոյ օսմանեան Որբանոցն։

Զինուորական պիտոյից մատակարարութեան ժողովոյ նախագահ Ալի փաշայի եղբայր և վեցերորդ բանակի հեծելազօրաց հրամանատար Մահմուտ փաշա՝ նախընթաց օրը Պաղտատ ուղեւորեցաւ մայրաքաղաքէս։

Թուրքօ-Պարսկական սահմանագըլխոց գծման յանձնաժողովոյ քարտուղար Ճաֆէր պէյ՝ շաբաթ օրը իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։

Մայրաքաղաքիս անգլիական դեսպանատունն հրաւիրեր է կայս. կառավարութիւնը՝ մասնակցիլ մօտերս Լոնտոնի մէջ բացուելիք նաւագնացութեան գործիքներու և գիտերու համաշխարհային արուեստահանդիսին, որ Վիքթորիա թագուհւոյն հովանաւորութեան ներքեւ դրուած է։

Պօսնիոյ մէջ Թուրքերէն լեզուաւ նոր թերթ մը սկսած է հրատարակուիլ Վաթան անուամբ։

Ստուգուելով, որ հանգստեան թոշակի սնտուկներուն յատկացեալ դրամներն ի Պոլիս եւ գաւառս արտաքոյ նըպատակին կը գործածուին, և բազում դրամ դեռ ղրկուած չեն յիշեալ սնտուկներն, կայսերական հրամանաւ ելմտական քննչաց յանձնուեցաւ՝ այդ գումարներն երեւան հանել, արտաքոյ նըպատակին գործածողներէն տոկոսիւք առնուլ, և այսուհետեւ հսկել սնտուկներուն վրայ։

Ծովային պաշտօնատան կողմէ երկու սպայք Գաղղիա կուղեւորին այսօր, Գաղղիոյ ապսպրուած ծովամակոյկ նաւուց շինութեան գործին վերակացութեան պաշտօնով։

Էտիրնէի գաւառական լրագիրը կը գրէ, թէ Ռոտոսթոյի Անգլիական հիւպատոսին որդին լեռն հանող աւազակաց երկուքը բռնուեր են, և միւսներն ալ ձերբակալելու համար ամեն ջանք կը լինի։

Մայրաքաղաքիս ելմտական քննիչն է՝ Էտիրնէի նահանգին տոմարակալ Մուսթաֆա Նայիլի էֆէնտի։

Իզմիրի անուղղակի տուրք վերատեսուչ Սայիտ պէյ՝ այս առաւօտ մայրաքաղաքս եկաւ։

Կիւմիւշխանէի կառավարիչ Շաքիր էֆէնտի շաբաթ օր իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։

Իւսկիւտարի նախորդ ընդհանուր դատախազ Համտի պէյ դատ բացած է Թարիք լրագրոյ տնօրէն Ֆիլիպ էֆէնտիի դէմ, իւր վրայ անուանարկիչ յօդուածներ հրատարակած լինելուն պատճառաւ։

Բարձր. Էտհէմ փաշայի որդին Մուսթաֆա պէյ Պրուսա ուղեւորեցաւ Մախսուսէի Շահբէր շոգենաւով։ Նոյն շոգենաւով մեկնեցաւ նաեւ Բէօյթահիյայ կառավարիչ Մինիպ փաշա որ իւր պաշտօնատեղին կուղեւորի։

Բելգրատուրկէն կը հեռագրեն առ Թայմզ թէ Թուրքօ-ռուսական առեւտրական նոր դաշնագիրը կնքուելու մօտ է։ Արդէն համաձայնութիւն գոյացած է բոլոր ապրանաց սակագնոց վրայ, ի բաց առեալ երկու ապրանքներ, բայց այս վերջին կէտն ալ կարգադրուելու վրայ է։

Զօրումի մէջ կենդանեաց համաճարակ հիւանդութիւն ծագեր է, կըսէ Թար, որ շատ կը նմանի եղեր քոլերայական հիւանդութեան մը։ Հիւանդ կենդանեաց 100էն 75ը կը մեռնին։

Հինգշաբթի գրած էինք՝ Սէլանիկի թղթատարութեան կողմանէ, Պոլիս ուղեւորող շոգենաւը ղրկուած պայուսակի մը գլորուելով ծովը իյնալն։ Ըստ վերջին տեղեկութեանց՝ յիշեալ պայուսակն ծովէն հանուեր է և վաղուեան շոգենաւով Պոլիս պիտի ղրկուի։ 553439 ½ ղրուշի դրամածրարներ կը պարունակէ պայուսակն։

Քաղաքային պաշտօնատարաց վերաբերեալ կանոնագրոյն վրայ հետեւեալ յօդուածն աւելցած է։

«Երբ կնոջ մը ամուսինն, և նորա բազմածիւ որդւոց մէկը զինուորական իսկ միւսը քաղաքային պաշտօնի մը մէջ մեռնի, և կինը թէ՛ զինուորական և թէ՛ քաղաքային օրինաց համաձայն՝ երկու կողմանէ ալ թոշակ ստանալու իրաւունք ունենայ, երկու կողմանց թոշակաց առաւելագոյնը կը տրուի, իսկ նուազ եղող թոշակը չտրուիր։»

Իտարէի-Մախսուսէի վարչութիւնն որոշեր է՝ նորոգել տալ կղզիներն և Գատը գիւղ ու Իզմիտ երթեւեկող վեց շոգենաւուց կաթսաներն։

Բերա, Թարլա պաշը Հալէպլի փողոց, Հռոմէական ազգայնոց եկեղեցւոյ վարձեալ կալուածներէն քարուկիր տուն մը՝ նախընթաց գիշեր այրեցաւ։

Օսմանեան արժէթղթոց միացման, և հին արժէթղթոց փոխման գործը պիտի սկսի առաջիկայ դեկտ. 3/15 ին։

Թղթատարութեան վերատեսչութիւնն որոշեր է՝ վերահաստատել տեղական թղթատարութիւնը։

Հպատակութեանց քննիչ յանձնաժողովը պաշտօնն աւարտեր է, և տեղեկագիրը կը պատրաստէ այժմ։

Ոստիկանութիւնն արգիլեր է մահմետական կանանց՝ կարկանդակավաճառաց և այլոց խանութները մտնել։

Հինգշաբթի գիշեր ժամը 4ին ատենները Խասգիւղի Պատէմլիքի կողմը Հայ կին մը իւր մանկիկը գրկած և մէկ ձեռքը կազի ղամբար մը ունենալով տան սանդուխէն վեր ելած ժամանակ, ղամբարին ապակին կը պայթի. կինը մանկիկին վնաս մը չպատճառելու համար գետին կը նետէ ղամբարն՝ որով կազը կը բռնկի, այս դէպքը կնոջը սարսափ կ՚ազդէ, մանկիկը գետինը թողլով՝ կրակը մարելու ամեն ճիգ կ՚ընէ, և թէեւ կը յաջողի, բայց դժբաղդաբար իւր շըրջազգեստը կը բռնկի, և բոցերով շըրջապատեալ՝ փողոց կը վազէ և օգնութիւն կը խնդրէ, «ես դրացիներս և թաղը կրակէն ազատեցի, դրացիներս ալ թող զիս ազատեն կը գոչէ», ամեն կողմանէ կայծակի արագութեամբ հասած օգնութեան շնորհիւ, կինը կ՚ազատի բոցերու ճիրաններէն, և կիսամեռ վիճակի մէջ տուն կը փոխադրուի բժիշկներու դարմանները ընդունելու համար։

Ի վերջոյ իմացանք թէ խեղճ կինը մեռեր է։

Շաբաթ օրը, Պաղտատցի Շաքիր անուն մարդ մը, 60–65 տարեկան, Գատը գիւղէն կամուրջ իջնող շոգենաւէն ինքզինքը ծովը նետեր է։

Եվգաֆի նախարար Բեամիլ փաշա նախընթաց օրը տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ Եպարգոսին հետ, որ ինչ ինչ հրահանգներ տուաւ նմա՝ իր պաշտօնատան վերաբերեալ գործոց վրայ։

Վառնայէն եկող աւստրիական Սէբէգ անուն շոգենաւն՝ շաբաթ առաւօտ քարանթինան աւարտելէն ետեւ Մաճառ Թապեասիի առջեւները ցամաք խրեր է։

Շաբաթ առաւօտ, Լոնտրայէն Կալացի համար սալայատակի քար բարձեալ անգղիական նաւ մը՝ ժամը ինն միջոցները Ախըր-գաբուի առջեւ ցամաքը խրեր է, և զայն ազատելու համար մէջի քարերը դուրս կը հանեն։

Գաղղիոյ զինուորական գնդապետներէն Պ. Մօժէն՝ ամուսնոյն և որդւոյն հետ Վառնայէն մայրաքաղաքս գալով՝ Բերա Միսիրիի պանդոկն իջաւ։

Ցառաջագոյն ծանուցինք թէ կայսերական կառավարութիւնն հրաւէր ընդունած էր 1885 մայիս 2ին Անվէրսի մէջ բացուելիք տիեզերական արուեստահանդէսին մասնակցելու։ Ֆար, մասնաւոր թղթակցէ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կըստանայ յիշեալ արուեստահանդէսին վրայ։

«Օտար տէրութիւնք մեծ կարեւորութիւն կընծայեն Անվէրսի արուեստահանդէսին. ուստի և Պելճիոյ Թագաւոր Լէօբոլտ Բ., որ իր հովանաւորութիւնը շնորհած է, ոչինչ չխնայեր արուեստահանդէսին յաջողութեան համար։ Ֆրանսա, Ամերիկա, Հոլանտա և այլ տէրութիւնք կարեւոր գումարներ յատկացուցած են արուեստահանդէսին մասնակցելու համար։

«Լէօբոլտ Բ. վերջին օրերս իր ներկայութեան ընդունեց Պրուսէլի օսմանեան դեսպան Քարաթէօտորի էֆէնտին և փափագ յայտնեց որ Թուրքիա ևս մասնակցի Անվէրսի տիեզերական արուեստահանդէսին։ Ն. Վեհափառութիւնն այս առթիւ ի վեր հանեց այն անհուն օգուտներ զորս կրնան քաղել երկու պետութիւնք։ Արդարեւ Թուրքիա հարուստ հանքեր ունի որք կրնան շահագործուիլ առաւել արդիւնաւոր կերպիւ քան այժմ և սոյն արուեստահանդէսի մասնակցութեամբ առեւտրական նոր կեդրոններ ունենալ։ Պելճիա ամեն տարի մեծ քանակութեամբ հանքային արտադրութիւններ կը գնէ Սպանիայէն։ Նոյնը կրնայ ըսուիլ նաեւ ծխախոտին համար, ուստից Ռուսիա ահագին շահ կարտադրէ, թէեւ իր ապրանքներ ստորնագոյն տեսակէ են քան Թուրքիոյ ապրանքները։

«Եւրոպիոյ, մանաւանդ Պելճիոյ մէջ մեծ քանակութեամբ ռուսական ծխախոտ և սիկառ կըսպառեն։ Պրիւսէլի Օսմ. դեսպանն արդէն Բ. Դրան ուշադրութիւնն հրաւիրած է այս խորհրդութեանց վրայ, յայտնելով միանգամայն Պելճիոյ Թագաւորին փափագը։»

Ֆար սոյն տեղեկութիւններն հաղորդելէ յետոյ, կը յաւելու թէ կայսերական կառավարութիւնը պիտի մասնակցի Անվէրսի արուեստահանդէսին, բայց խիստ քիչ թուով նիւթեր պիտի ղրկէ. գլխաւորաբար Պրուսայի և Սուրիոյ մետաքսեղէն, գորգ և այլ տաբազագործական նիւթեր, որք Թուրքիոյ հաստատութեան գլխաւոր աղբիւրները կը կազմեն։

Մայրաքաղաքիս առողջապահական խորհուրդն հետեւեալ պաշտօնական տեղեկութիւնները կը հաղորդէ մեզ։

Առողջապահական խորհրդոյ որոշմամբ, Եգիպտոսէն եկող այն նաւերն որոց մէջ ուղեւոր չգտնուիր և որք միմիայն Սեւ ծովու ռուսական նաւահանգիստները պիտի երթան, արտօնեալ են Ցարտանելի մէջ առողջապահական քննիչներ առնուլ իրենց մէջ, որք պիտի ընկերանան իրենց մինչեւ շոգենաւին հասնելու տեղը։ Քննչաց երթի և վերադարձի որոշեալ ծախքերը նաւուն վրայ են։

Ի Գարատաղ, Իտալիոյ և ուրիշ վարակեալ նաւահանգիստներէ եկող նաւուց վրայ դրուած քարանթինային անբաւականութիւնը նկատելով, Գարատաղէն եկող նաւեր տասնօրեայ քարանթինայի ենթարկուած են։ Նաւերը քարանթինայի կ'ենթարկին Զմիւռնիոյ, Պէրութ և Աֆրիկեան Տրիպոլսոյ մաքրանոցաց մէջ, բայց Գարատաղէն եկող նաւերն արտօնեալ են քարանթինա սպասել ի Վալօնա, ուր այս առթիւ առժամեայ մաքրանոց մը հաստատուած է։ Նմանապէս ցամաքային քարանթինա մը հաստատուած է Գարատաղի և Թուրքիոյ սահմանագլխին վրայ։

20 սեպտեմբեր · 1884

Կը յիշուի թէ կայսերական կառավարութիւնն որոշած էր որ վերջին պատերազմին պատճառաւ Փոքր Ասիա գաղթող և բնակութիւն հաստատող գաղթականք մինչեւ 3 տարի տասանորդի տուրք վճարելէ ազատ լինին։ Արդ. ելմտական նախարարութիւնը տեղեկանալով որ գաղթականներէն շատեր, այս պայմանաժամի լրմանէն յետոյ իսկ չեն վճարեր իրենց տասանորդի տուրքը, ազդու հրամաններ ղրկած է գաւառական իշխանութեանց՝ այս օրինազանցութիւններն արգիլելու համար։

Այս տարի մեծ բազմութիւն գնացեր է Սիլիվրիի տօնավաճառը։ Մինչեւ ուրբաթ երեկոյ, անցագրոց պաշտօնատունը 3,000 անցագիր տուած էր Սիլիվրիի համար և 15–20000 ղրուշի մօտ գումար մը գանձած։

Բարիզէն կը գրեն առ Ֆար թէ մեծ դրամատէր մը որ Թուրքիոյ մէջ կարեւոր մենաշնորհ մը ձեռք ձգել կ'ուզէ, մեծկակ գումարներ ղրկած է իր Կ. Պոլսոյ գործակատարաց, յիշեալ մենաշնորհի ստացման համար հարկ եղած արտասովոր ծախքերը գոցելու համար։ Ֆար կազդարարէ թէ յիշեալ դրամատէրը պարզապէս զոհ կերթայ իր գործակատարաց խաբէութեան, որք պատուաւոր և յարգելի անուններ յիշատակած են, աւելի դիւրաւ դրամ կորզելու համար։

Նէօլօղոս կը պատմէ թէ Պէօյիւքտէրէի և Թարապիոյ մէջտեղը, Քիրէճ—Պուրնու գիւղին մէջ, ուր Տէրքոսի ջրի ընկերութիւնը աւազան մը փորել կուտայ, առջի օրը հողակոյտ մը փլելով, քանի մը գործաւորք ներքեւը մնացեր են։ Ասոնցմէ մին՝ Միքայէլ անուն, անմիջապէս մեռեր է, և Սեբաստացի հայ գործաւոր մ'ալ մահամերձ վիճակի մէջ կը գտնուի։

Պրուսայէն կը գրեն թէ Րէժիի դէտերն իմանալով որ Թէրպէլիքէ գիւղին մէջ խումբ մը մաքսանենգներ հաւաքուած սիկար կը պատրաստէին, ուզեր են տունը կոխել, բայց մաքսանենգներն յայտներ են թէ զինու զօրութեամբ պիտի դիմադրեն։ Յաջորդ օրը, Րէժիի դէտերը նոր զէնքեր առնելով, վերըստին յիշեալ գիւղը գացեր են, բայց այս անգամ գիւղին չորպաճիներն ընդդիմացեր են, ըսելով թէ կիները կը վախնան ֆէշֆէնէքէն։ Գիւղացիին մէկը զէնք գործածեր է անոնց դէմ. բաւական ընդդիմութենէ յետոյ, դէտերը ծովու կողմէն դառնալով, ուզեր են ներս մտնել. յայնժամ գիւղացիք գաւազաններով վրանին յարձակելով, անոնցմէ մին վիրաւորեր և փոսին մէջ նետեր են։ Տեղական իշխանութիւնը խռովութիւնն իմանալով, ոստիկաններ ղրկեր է Թէրպէլիքէ գիւղը չարագործները բռնելու համար։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

ՔՈԼԵՐԱՆ Ի ՖՐԱՆՍԱ

Մարսիլիա, 19 սեպտ. եր.

Այսօր ոչ ոք մեռաւ քոլերայէ քաղաքին մէջ. 2 հոգի մեռան ի Լաղէյն։

Մարսիլիա, 20 սեպտ. եր.

Այսօր 2 հոգի մեռան քոլերայէ։

Թուլոն, 20 սեպտ. եր.

Այսօր 2 հոգի մեռան քոլերայէ։

Մարսիլիա, 21 սեպտ.

Այսօր 5 հոգի մեռան քոլերայէ։

Թուլոն, 21 սեպտ. եր.

Այսօր 3 հոգի մեռան քոլերայէ։

ՔՈԼԵՐԱՆ Յ'ԻՏԱԼԻԱ

Հռոմ, 19 սեպտ. եր.

Այսօր 295 հոգի մեռան քոլերայէ ի Նաբոլի. —զանազան տեղեր, 68 հոգի։ Ընդամենը, 363 հոգի։

Հռոմ, 20 սեպտ. եր.

Այսօր ամբողջ Իտալիոյ մէջ քոլերայի 559 դէպք պատահած են, որոց 312ը մահ։

Այս թուոյն մէջ է և Նաբոլի, ուր 385 քոլերայի դէպք պատահած են, որոց 236ը մահ։

Հռոմ, 21 սեպտ. եր.

Այսօր ամբողջ Իտալիոյ մէջ 304 հոգի մեռան քոլերայէ, որոյ 101ն ի Նաբոլի։

ՔՈԼԵՐԱՆ Յ'ՍՊԱՆԻԱ

Մատրիտ, 21 սեպտ. եր.

Այսօր 9 հոգի մեռան քոլերայէն Սպանիոյ վարակեալ զանազան տեղերը։

ՕՍՄ. ԿԱՅՍԵՐ. ՊԱՆՔԱ

Փարիզ, 19 սեպտ.

Օսմանեան Կայսերական Պանքային Բարիզի մասնախմբին տնօրէն Պ. Պէրժէ երեկ Կ. Պոլիս ուղեւորեցաւ Վիէննայի ճամբով, ուր պիտի մնայ քանի մը օր։ Պ. Պէրժէ սեպտեմբեր 28ին Կ. Պոլիս պիտի հասնի, Լոնտրայի մասնախմբին տնօրէն Պ. Ուսթըրֆիլտի հետ միասին։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԳԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Գալաթիա, 10 Սեպտեմբեր

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

3 ամիս Լոնտրայի վրայ (պանքայի)	110 1/8
3 » » » (վաճառնելի)	109 3/4
3 » Բարիզի » (պանքայի)	22 95
3 » » » (վաճառնելի)	23 02 1/2

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

Երէկ երեկոյ գոցուեցաւ	ղշն.	—
Պօրսային գոցուելէն վերջը	»	—
Այսօր Բերայի մէջ	»	—
Առաւօտուն բացուեցաւ (գ. կ.)	»	8 26 1/2
Բարձրագոյն գին (գ. կ.)	»	8 27
Նուաղագոյն (գ. կ.)	»	8 26 1/2
Կէս օրին (գ. կ.)	»	8 27
Իւնիֆիէ Եգիպտական		—
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		—
Բերայի մէջ		—
Այս առտու բացուեցաւ		66 25
Կէս օրին		66 25
Հէվալէսիզ		32 1/2
Բէբօր գօնսօլիտէի		22
» իւնիֆիէի		5 1/2
Փոխառութիւն 1863 (գ. կ.)	Ֆր.	61 50
» 1865 »	»	51 50
» 1869 »	»	46
» 1873 »	»	41
Պօն տիւ Թրէզօր	Անգլ. Լր.	18 25
Րումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	44 25
Օպլիկասիօն տը Բրիօրիթէ	»	366
Բաժնեթուղթ Լաւրիոնի	»	82

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Սօսիէթէ Ժէնէրալ	Անգլ. Լր.	3 28
Քրէտի Ժէնէրալ (գ. կ.)	Օսմ. Լր.	6 20
Պանք տը Գօնսա	»	5 30
Սօս. Շոմէ է վալէօր	Օսմ. Լր.	3 30
Թրամուէյ	» »	290

Ընթացք դրամոց

Օսմանեան ոսկի	ղրշ.	100
20 ֆրանքնոց	»	87 29
Անգլիական ոսկի	»	110 8
Բօլ իմբէրիալ	»	90 2
Քրիմեց	»	51 15
Ռուսալի Թղթադրամ	»	8 91
» արծաթ	»	89 30
Ֆիօրին	»	9 2
Մէճ. արծ. (տարբ.)	»	108 3
Վեցնոց	»	102 30
Հինգնոց	»	102 30
Մեթալիք	»	98
Պղինձ	»	800
Թղթադրամ	»	3000

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 20 Սեպտեմբեր ժամ 3 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ գոցուեցաւ	101 5/16
Օսմ. բացուեցաւ	7 15/16
» » գոցուեցաւ	7 7/8
Օսմ. փոխառութիւն 1865	10 5/8
» » 1869	9 3/8
» » 1871	67
» » 1872	17 1/2
» » 1873	8 1/4
Փոխառութիւն 1877	79
Պանք Օթօման	13 1/8
Ռուսական փոխառ. 73 (գ. կ.)	93 5/8
Եգիպտական միացեալ (իւնիֆիէ)	59 1/4
» առանձն. (բրիվիլէժիէ)	84 3/8
Տայրա Սանիէ	58 3/4
Տօմանիալ (փոխառ. Րօչիլտ)	81 5/8
Հունգարական պարտաթուղթ 1877	102 3/4
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	—

Վիեննա, 20 Սեպտեմբեր ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	121 85
Օսմանեան երկաթուղի	21

Բարիզ, 20 Սեպտ. ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 0/0 բաց	108 25
» » 3 0/0 բաց	78 59
Օսմանեան քօնսօլիտէ բացուեցաւ	8 02 1/2
» » գոցու. (գ. կ.)	8
Օսմանեան փոխառութիւն 1863	—
» » 1865	52
» » 1869	—
» » 1873	42
Օսմանեան երկաթուղի	—
» Րէժիի բաժնեթուղթք	523 75
Պանք Օթօման	582 50
Քրէտի Լիոնէ	—
» Ֆօնսիէ	1315
Բաժնետոմս Լիոնի (գուբ. կոր.)	1245
Սուէզի ջրանցք	1957 50
Ռուսական 5 0/0 1877ի	98 1/4
Իտալական Ռանթ	96 75
Եգիպտական միացեալ գոց	302 50
Սպանիական (արտաքին)	61
Բրիօրիթէ Թիւրք	372 50
5 0/0 Հելլենական	— —
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 17

ԲԱՆԱԿՌԻՒ ՌՈՒՍ ՄԱՄԼՈՅ ՄԷՋ

Պետերբուրգ 28 օգոստ.

Այս երրորդ շաբաթն է անցնում, որ մայրաքաղաքների Ռուսաց պաշտօնական և կէս-պաշտօնական բնաւորութիւն կրող մամուլի մէջ ուշադրութեան արժանի յոյժ հետաքրքիր խնդիր սուր բանակռիւ է սկսուել, որի հետ աւելի քան կարեւոր ենք համարում ծանօթացնել «Արեւելքի» ընթերցողներին։

Նորերումս Կազան Նահանգի Զէմստւոն (1) ցանկութիւն յայտնած լինելով հանգուցեալ Բարոն Կորֆ և Կաչէլէօվի յիշատակներին հոգեհանգիստ կատարել՝ Նրանց առ Զէմստւոն ցոյց տուած նշանաւոր ծառայութիւնների համար մեծարգոյութեամբ, արգելք է գրաւում տեղական նահանգապետից. Կազանու նահանգական Զէմստւոն խնդրին Պետերբուրգ Կառավարչական Ծերակոյտին բողոք է ուղարկում նահանգապետի այս կամայականութեան վրայ, որ Զէմստւոյի օրինաւոր իրաւունքները ոտնակոխ է անում։ Կառավարչական Ծերակոյտը արդարացի գտնելով Զէմստւոյի բողոքը, նահանգապետին առարկում է որ իւր մի սխալը «անտեղի» գտնում։

Մի երկուսից աւելորդ չենք համարում յիշել այստեղ, որ հանգուցեալ թէ՛ Բարոն Կորֆը և թէ՛ Կաչէլէօվը ռուս ազատամիտ կուսակցութեան էին պատկանում, և իրանց պաշտօնական և հասարակական գործունէութեամբ ռուս ժողովրդի զարգացած հասարակութեան առաջ մեծ պատիւ և յարգանք էին վայելում։ Մէկ տարիէն ի վեր «Գոլոս» ազատամիտ մեծ թերթի դադարման գլխաւոր պատճառներից մէկն էլ հանգուցեալ Կաչէլէօվ գրութիւններից մի երկուսն է եղել։ (Գրանցից մէկը՝ «Մեր մեծ վտանգը», այդ թերթի 1882 թուին դեկտեմբերի 11 թուով համարի բանասիրական բաժնումն է տպած, որտեղ Ռուսիայի այժմեան կացութիւնը բաւականին խոր գոյներով է նկարագրում)։ Վերջապէս այս դասակարգ պատկանելի անձնաւորութիւնները կառավարութեան առաջ մեծ համակրանք ունենալու կարելութիւնից բոլորովին զուրկ են։ Տարօրինակն մեր գրութիւնը։

Կառավարչական Ծերակոյտի այս վճիռը յօգուտ Զէմստւոյին, միանգամայն յուզեց պաշտօնական առաջնակարգ թերթերը։ Մասկովսկիա Վեդոմոստի հռչակաւոր հրապարակախօս Պ. Կատկովը հետեւեալ օրը այնպիսի մի կատաղի առաջնորդող յօդուած գրեց Կառավարչական Ծերակոյտի վճռի դէմ, որ ամբողջ Պետերբուրգը մի քանի օր շարունակ այդ առաջնորդողովն էր զբաղուած։ Ամեն տեղ, ամեն մի հասարակութեան մէջ Կատկովի այդ յօդուածի մասին էին խօսում։

Այդ և մի շարք յետագայ յօդուածներում, Մոսկուայի հանրածանօթ հրապարակախօսը Կառավարչական Ծերակոյտի այդ վճռում հակակառավարչական մի նշանաւոր երեւոյթ է տեսնում, որովհետեւ Ծերակոյտը Զէմստւոյին արդարացնելով իւր թէ այն յայտնի խրախուսում է նորահաստատ գաւառական ինքնավարութիւններին, ու այդպէսով միջոց տալիս նրանց տէրութեան մէջ տէրութիւն կազմելու։ Կատկով և Ընկ. այդ եզրակացութեանն են գալիս նորա համար որ այդ հանգուցեալների յիշատակներին հասարակական հոգեհանգիստ կատարելու պատրուակի տակ իբր թէ զանազան քաղաքական դիտումներ են ծածկուած, քանի որ նրանց յիշատակների վերաբերեալ այդ յարգանքը կառավարութեան հայեցուածքներին իբր թէ համաձայն չէ կարող լինել։

«Նովօէ-Վրէմիա» կէս-պաշտօնական նկատուած թերթը, Կառավարչական Ծերակոյտի վճռի կողմն անցնելով, ոչ պակաս սուր սլաքներ է թողնում Կատկովի դէմ։ Վերոգրեալ անմիտ առարկութիւններին, այդ թերթի տաղանդաւոր հրապարակախօս Պ. Սուվորինը ահա՛ ինչ է պատասխանում. «Բայց ինչո՞ւ (հոգեհանգիստ չկատարել)։ Հանգուցեալ Զէմստւոյի յօդուա գործողներից ինչպէս մէկը, այնպէս և միւսը օգտւում էին քաղաքացիութեան բոլոր իրաւունքներով, և բաց ի այն՝ խիստ արդիւնաւոր միջներ էին ներկայանում Զէմստւոյի ասպարիզում, ուր գործողների իրաւունքները և նոյն գործի կազմակերպութիւնը թոյլատրուած և հաստատուած են Զարից։ Եւ ինչո՞ւ ուղղափառ եկեղեցւոյ սահմանադրած հանգստեան մաղթանքը նրանց հոգու համար, կառավարութեան տեսակէտից համաձայն չի կարող լինել։ Հարկ էլ չկայ առարկել որ խնդրին այդպիսի կերպարանք տալու մէջ որ և է մի միտք վերջացրած չէ. խորհրդաւորութիւն է նկատւում։ Անբիծ և օգտաւէտ մարդկանց համար նրանց ընկերակից քրիստոնեաները քրիստոնէական ծէսով հոգեհանգիստ են կատարում։ Եւ ինչո՞ւ համար ռուս Զարի կառավարութեանը անհաճոյ պէտք է թուի սա. վերջապէս ինչո՞ւ։ Դիցուք թէ «Պետերբուրգսկի Վեդոմոստի» ենթադրութեան մէջ ճշմարտութեան մի նշոյլ կայ։ Դիցուք թէ Կաչէլէօվի, Կորֆի յիշատակներին հոգեհանգիստ կատարելու պատրուակի տակ Կազանցիների ցանկութիւնն էր «համակրանք արտայայտել այս կամ այն կարծիքների հեղինակին, որը պէտք է ներգործէր կառավարութեան որոշումների վրայ». արդեօք սորանից կարելի՞ է եզրակացնել որ այս հոգեհանգիստը առ հասարակ հակա-կառավարչական, հակա-պետական մի ցոյց էր։ Այսպէս ի կարծս գնալով և մարդու խիղճ մտնելով, ամեն մի աղօթքի մէջ երկրի առատութիւնը մաղթելիս, սովից, հիւանդութիւնից, երկիւղից ազատ մնալ աղօթելուց, կարելի է կողմնակի կերպիւ յարձակմունք նկատել իբր թէ նոյնած իշխանութեան դէմ։ Նոյնպէս և ամեն մի սաղմոսում ամեն մի նուիրական ասութեան մէջ գաղտնի մի միտք կարելի է գտնել. կառավարութիւնը իրան ամբողջութեամբ երբէք կարող չէ այդպիսի բացառիկ մի տեսակէտի վրայ յենուել։»

Կատկովը երբէք չէ կարողանում երեւակայել, թէ ինչպէս որ և է մի քաղաքային վարչութիւն, թէեւ առանձին ազատ իրաւունքներով օժտուած, համարձակութիւն կարող է ունենալ տեղական նահանգապետի որոշման վրայ բարձրագոյն իշխանութեանը բողոք բառնալ։ Մոսկուայի իմաստակը այս առթիւ գրում է. «Նահանգապետը իւր Զարի ծառան է և նրա կառավարութեան օրգանը. Նա հասարակական երեւոյթները դնահատած է միայն կառավարութեան տեսակէտից»։ Սուվորինը սրան առարկում է՝ ուրիշ խօսքերով. հասարակական երեւոյթների դնահատման մէջ նահանգապետի համար չէ կարելի թողնել, որ նա կը սխալուի. իսկ այդպէս պէտք է ենթադրել նորա համար միայն, որ նահանգապետը նահանգապետ է։ Բայց ահա՛, նոյն այդ նահանգապետը իւր ցոյց տուած ծառայութիւնների համար Ծերակոյտի անդամ է նշանակւում. չորրորդ աստիճանից բարձրանում է երրորդ աստիճանը. խիղճն և այդ նախանձելի անսխալականութիւնը նրանից վերացւում է։ Միևնոյն մարդը Ծերակոյտի անդամ պաշտօնում, թէև ի հարկէ է առաջուայ նման իւր Զարի ծառան է մնում և նրա կառավարութեան օրգանը, ոչ միայն անսխալականութիւնն է կորցնում, այլ նաև Պ. Կատկովի համեմատութեամբ «չի պաշտպանւում [illegible] ու կեղծ ուսմունքների հոսանքից, որոնք գիտութեան վերջին խօսքն են ներկայանում». աւելի ևս, Ծերակոյտում նա եթէ ուղղակի հակակառավարութեան անդամ չէ, այնու ամենայնիւ այդ պաշտօնի աւելի հաւանական կանդիդատն է։

Պէտք է ասած, որ արդարեւ, բաց ի սակ ազնուականութիւնից, ուրիշ որ և է մի դասակարգի, հիմնարկութեան միջամտել իրանց գործերին համար բարձրագոյն իշխանութեան առաջ, 1873 թուին մարտ ամսի կանոնադրութեամբ արգիլուած էր. այն ինչ Ծերակոյտի նոր որոշումով այս տարուայ յունիս 9 թուով, ամեն մի անհատի, դասակարգի, հիմնարկութեան ևս իրաւունք է տրւում խնդիրներով դիմել բարձրագոյն օրէնսդրական իշխանութեանը, առանց տեղական կառավարութեան և մինչեւ անգամ նախարարութեան միջամտութեան, միայն թէ խնդիրները ու բողոքները «օրինական ներկայացուցիչների» միջոցաւ ներկայացուէր, լիակատար իրաւունքներով ապահովուած. խակապէս ասած, Մոսկուայի հրապարակախօսի բոլոր մաղձը օրէնքի այս նոր կարգադրութեան մասին է. իսկ Զէմստվոն իբր հետեւանք է ներկայանում։

Հարկ էլ չկայ ասել, որ այդ նոր կարգադրութիւնը մեզ Ռուսահայերիս համար ևս ոչ պակաս նպաստաւոր է. օրինակ. այսօր կառավարութիւնից հաստատուած մեր բոլոր ընկերութիւնները, բստ դէպքին, կարող են ուղղակի դիմել բարձրագոյն իշխանութեանը, առանց նահանգապետների, գլխաւոր կառավարչապետի միջամտութեանը։

Կազանցիների ցանկութեան մէջ, որ ժողովրդով Զէմստւոյի սրահը, վճռել են անպատճառ պատուել հանգուցեալ Կաչէլէօվի և Կորֆի յիշատակները, Կատկով մեծ խորամանկութեամբ և սոփեստական դարձուածքներով ճգնում է ցոյց տալ, որ այդ օրը այդ տեղ կառավարութեան ընդդիմադիր կուսակցութեան ժողովն է կայացել, որը պէտք է նկատուի ինքն բստ ինքեան կառավարութեան դէմ մի ցոյցի հետեւանք արտադրելու դէպք։ Ուստի Մոսկուայի հրապարակախօսը բաւականին տխուր գոյներով նկարագրելով նորահաստատ ինքնավարութիւնների արդի գործունէութեան ընթացքը, գտնում է որ Ռուսիան վտանգի մէջ է, և թէ այդ վտանգը մեծ մասամբ առաջ է գալիս հոգեհանգստեան «ընդդիմադիր կուսակցութիւններից», որոնք պաշտպանութիւն են գտնում Կառավարչական, բայց հակա-կառավարական Ծերակոյտից։ Այս առթիւ «Նովօյէ Վրէմիա»ն գրում է թէ բաւականին դժուար է երեւակայել որ և է մի բան աւելի օտարոտի և զարմանալի, քան հոգեհանգստի պատճառաւ գրուած այս աւելի քան եռանդոտ և պերճախօս երկարաձիգ հատուածները։ Դրեթէ անկարելի է մի գաղափար կազմել թէ ինչպիսի օձապտոյտ ճանապարհներով է ընթանում միտքը, որ Կաչէլէօվի և Կորֆի յիշատակներին հոգեհանգիստ կատարելում տեսնել անպատճառ դէպի կառավարութիւնն ընդդիմադրութիւն. իսկ անցեալ տարի յայտնի վիպասան Տուրգենիէվի թաղման յուղարկաւորութեան մէջ հասարակութեան կողմից, ընդդիմադիր ոյժերի մի տեսակ ընդհանրական հանդէսը։ Այնուհետեւ մի առ մի ջրելով Կատկովի այդ ենթադրութիւնները, շարունակում է. «Սակայն Կաչէլէօվը մի ժամանակ այսպէս ասուած «կառավարութեան մարդ» էր նկատուած և յայտնի պաշտօն էր վարում։ Մենք շատ լաւ հասկանում ենք, յարում է Սուվորինը, որ կառավարութիւնը չի թողնի կատարելու հասարակութեանը հրապարակօրէն այնպիսի գործողութիւններ, որոնք ինքն բստ ինքեան դատապարտելի են կամ ընդհանուր կարգապահութիւնն են խանգարում։ Բայց միթէ կառավարութիւնը պէ՞տք է մարտնչի ամեն մի անհատի հետ, որը իւր խանգարուած կամ հիւանդ երեւակայութեան մէջ եկեղեցական ծէսերի հետ որ և է մի բան խառնում է, հակառակ իւր քաղաքացիական պարտականութեանը դէպի օրինական իշխանութիւնը։ Ահա՛ քեզ խակապէս անբանական պահանջ։ Այդ օրուայ առաջնորդողը, Սուվորինը այսպէս է վերջացնում. «Ոչ թէ Կառավարչական Ծերակոյտում է բոյն դրել որ և է մի «հակա-կառավարութիւն», այլ Մոսկուայի հրապարակախօսների գլխումն է թագնուած անտանելի մաղձոտ, անհանգիստ և մի ռայլ երկմտութիւն դէպի մեր հասարակական, պետական, օրէնսդիր ոյժերը և վերջապէս մինչեւ անգամ դէպի պետութեան գլխաւոր հիմնարկութիւններից մէկը։»

([illegible])

---

(1) Զէմստւոն ռուս գաւառականների վարչութիւն է ներկայանում: Դա քաղաքային ինքնավարութիւնների նման մի հիմնարկութիւն է, որը և կառավարւում է իւրեան առանձին օրէնքներով, կանոնադրութեամբ։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Սնանկութիւնք ի Միացեալ-Նահանգս. —Սնանկութեանց թիւն երթալով կ'աւելնայ ի Միացեալ-Նահանգս. հետեւաբար, թերեւս հետաքրքական լինի մեր ընթերցողաց քանի մը տեղեկութիւններ ունենալ վերջին չորս տարուան առաջին վեցամսէից մէջ պատահած սնանկութեանց թուոյն վրայ։

1881ին 2866 սնանկութիւնք տեղի ունեցած են 205 միլիոն բացով,

1882ին 3597 սնանկութիւնք, 252 միլիոն բացով,

1883ին 4637 սնանկութիւնք, 331 միլիոն բացով,

1884ին 5510 սնանկութիւնք, 622 միլիոն բացով։

Վերջին երկու տարիները միայն իրարու հետ բաղդատելով, կը տեսնենք որ 1884 տարւոյ առաջին վեցամսէին առեւտրական կորուստներն 1883 տարւոյ առեւտրական կորուստներու կրկինն են գրեթէ։

Շահաւէտք մեծ մաս մ'ունին այս ելմտական աղէտից մէջ, որովհետեւ մեծապէս վնասուած են բազմաթիւ գործեր, հաստատուն ձեռնարկներ ներկայացնող բաժնեթուղթեր, և գլխաւորաբար գործարանատէրք, որք կ'ստիպուին վար դնել տալ իրենց ապրանքները։

Շունի յօժեկալ. — Անցեալ ամսոյ վերջերը սոսկալի դէպք մը պատահեր է ի Քունցովօ, Մոսկուայի շրջակայքը։ Չորս յաղթանդամ մարմին գամփռներ, որք գործարանատէր Պ. Ֆնօյի կը վերաբերէին, կը յարձակին մանկամարդ կնոջ մը վրայ և զայն կը յօշոտեն։ Թշուառ կնոջ հետ կը գտնուէր նաեւ իր բարեկամուհիներէն մին, որ կրցած է փախչիլ այդ գազաններէ և եղերական դէպքին սկզբնաւորութենէն առաջ։ Կը յիշէ միայն թէ անգամ մ'եւս ետին դառնալու պահուն իր բարեկամուհին տեսած է գետին պառկած, արիւնշաղախ, զոր կատաղի գամփռները կը պատառէին իրենց սուր ժանիքներով։

Երբ գործողութեան վայրն հասան, շուները կը շարունակէին տակաւին բզկտել մանկամարդ կնոջ դիակն։ Այլ և այլ միջոցներով յաջողեցան վերջապէս հեռացնել զիրենք այդ տեղէն և մօտակայ ախոռի մը մէջ քշել, որոյ դուռը փակեցին։ Գամփռներն այնքան սպանելոյ երեւոյթ մ'ունէին, որ ոչ ոք համարձակեցաւ ախոռը մտնել զայնս հրացանով սպանելու համար, այլ տանիքին մէկ մասը փլցուցին և վերէն պարպեցին հրացանը։

Տարօրինակ զուգադիպութիւն. այդ սարսափելի դէպքը տեղի ունեցած է կամուրջի մը մօտ, որ, տեղական աւանդութեամբ, կը կոչուի «Անիծեալ-Կամուրջ»։

Ահռելի թուռճնակ-Բնան. —Վերջին օրերս Նիւ-Եորքի մէջ օթեւան մը կառուցեր են «Փիղ» անուամբ, որովհետեւ սոյն շէնքը կը նմանի այդ յաղթամարմին կենդանւոյն։ Այս օթեւանը 122 ոտք բարձրութիւն և 150 ոտք երկայնութիւն ունի, և կառուցուած է 350 ոտք քառակուսի հարթավայրի մը վրայ։ Օթեւանը շինուած է երկաթով և անագով ծեփուած փայտով։ Փիղին մարմինը 160 ոտք շրջապատ ունի, 180 ոտք երկայնութիւն. սրունքները 60 ոտք և պատիճը 59 ոտք երկայնութիւն ունին։ Կիցը դէպ յառաջ երկնցած է։

Իւրաքանչիւր սրունքի մէջ, 40 աստիճանաւ սանդուղներ կան։ Պատիճին մէջ ալ սանդուղ մը կայ։ Օթեւանը կրնայ, կ'ըսեն, 6000 ուղեւոր պարունակել։

Ճշգրտագոյն ժամացոյցներ. — Վիէննայի հարուստ քաղաքացւոյ մը տանը սրահին մէջ վեց հատ ժամացոյցներ կան, որք ո'չ միայն ժամերը, վայրկեաններն եւ երկվայրկեանները կը ցուցնեն, այլ տարիներ, ամիսներ և օրեր։ Առաջին ժամացոյցը լարուած է տանուտիրոջ ծննդեան օրը, եւ ցուցնէ 51 տարի, 8 ամիս և 14 օր. երկրորդը իր կնոջ և երրորդն իր աղջկան կը վերաբերին. այս վերջինը կը ցուցնէ 21 տարի և 17 օր։ Չորրորդը, հինգերորդը և վեցերորդը իր միւս որդւոց կը վերաբերին։ Այս ժամացոյցները շինուած են, որպէս զի անոնցմէ իւրաքանչիւրը տեղեակ լինի թէ աշխարհի վրայ քանի՛ տարի, ամիս և օր ապրած է։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԲԻՐԷՃ-ԳԱՐՈՒ, Թիւ 3 վաճառատան մէջ մեծ և փոքր քանակութեամբ կը վաճառուին հետեւեալները։

Հանքածուխ, **ՆԻՒՔԱՍԼ** և **ՔԱՐՏԻՖ**.
Ջուլէլի երկաթ, **ՔԱԼՏԵՐ** — Թիւ 1.
Հանքածուխ, **ՔՕՔ**.
Տոկուն աղիւս, **ՔՕՎԼԷՆ**.

Բոլոր այս ապրանքներն ընտիր տեսակէ են և **ԽԻՍՏ ԱԺԱՆԳՆԵՐՈՎ** կը վաճառին։

ԱԶԴ

Մեր օգոստոս 30 թուով Բէհիճեան Նշան էֆէնտիի պահանջատիրաց գումարման համար հրաւէր մը հրատարակուած էր ազդի ձեւով։

Արդարութեան պարտք կը համարիմք ծանուցանել այժմ թէ այդ ազդարարութիւն օրինական և պաշտօնական հանգամանք չունի բնաւ և Տիրինեան Միհրան էֆէնտիի կողմանէ եղած հրաւէր մ'էր իր պատասխանատուութեան տակ։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՖԹԱՀԸ ԼԻՍԱՆԸ ՕՍՄԱՆԻ

Գործ. Պ. Պ. Գալըլճեան էֆէնտիի

Գործնական ընդարձակ Քերականութիւն Թուրք. Արաբ. և Պարս. լեզուաց, առաջին անգամ հրատարակեալ Հայերէն բացատրութեամբ, նոր հրահանգներով, գործնական օրինակներով և կարեւոր բառգրքուկով մի։ Կեդրոնատեղին է Գավաֆեան գրատունը։ Կը գտնուի ամէն Հայ գրավաճառաց քով։

Գին 12 ղրուշ։

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ 1,852,000 Անգլ. Ոսկի
Պահեստի դրամ 274,155 » »

LONDON AND LANCASHIRE

ԼՈՆՏՈՆ ԵՒ ԼԱՆԳԱՇԱՅՐ

Սոյն ընկերութիւնն չափաւոր գիներով ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կ'ընդունիլ, Բերայի, Ղալաթիոյ, Պոլսոյ և մօտակայ գիւղերու մէջ. գիներու և այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն առ

ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ Ի ԹՈՒՐՔԻԱ
Ր. Ֆ. ՐԱՈՒԹ
Ղալաթիա, Հալաճեան խան 16—17
ԴԵՐ-ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ
Յ. ԱՍԱՏՈՒՐ
Կ. Պոլիս, Կամուրջի գլուխ, Եէնի-ճամի 32

ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Բողոքականաց կողմանէ մեզի դէմ հրատարակուած «Յայտարար ճշմարտութեան» անուն գրքին պատասխանը, որ մինչեւ ցարդ Մուարիֆի կողմանէ սխալ հասկցողութեամբ ետ բռնուած էր հրատարակուելէ, հրամանն ընդունելով քիչ օրէն ի լոյս կ'ընծայուի։ Գինը 60 փարա, փոստային ծախքը մեր վրայ։
[illegible]

Կ. Պոլիս Գ. Ն. ՇԻՇՄԱՆԵԱՆ
Կէտիկ փաշա, 6 սեպտ. 1884 12—15

ԱԶԴ

Տոմարակալութեան, և ֆրանսերէն ու անգղիարէն լեզուաց հմուտ անձ մը պատրաստ է վաճառատանց մէջ աշխատիլ թէ՛ այցելութեամբ և թէ՛ միայն կերպիւ, և միանգամայն թղթակցութեան գործեր կատարել։

7—8

Ժ. Տ. ԾԱՆԷԹԹՈՅ

ԱԶԴ

Րումէլիի Երկաթուղեաց վիճակահանութիւնք պիտի կատարուի յառաջիկայ հոկտեմբեր 1ին Օրքանի Փողերանոցին մէջ։

500 թիւեր պիտի շահին. —ՄԵԾ ԲԱԺԻՆ 500,000 ֆրանք, որոյ զուտ արդիւնքն 174,000 ֆրանք վճարելի Օսմ. Կայսերական Պանքայի կողմէն։

Ամբողջ տոմսին գինն է 15 ղրշ և քառորդ տոմսինն 5,

Այն գաւառացիք որք կուզեն գնել յիշեալ տոմսերը, պարտին իրենց նամակին հետ ղրկել նաև տոմսին փոխարժէքը որ և է կերպով

Դիմել առ

Ժ. Տ. ԾԱՆԷԹԹՈՅ
Ղալաթիա, Քոմիսիոն խան թիւ 18
3—8

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՆԵՐԱՄԲԷՐԻ

Ծայրէկի սուքէրկէ վէ ճիվարընտա պուլունան համձախանէ վէ գըշլալարա վէ պիրինճի օրտույի հիւմայուն տայրէսինէ վէ Տէրսաանէյի վէ պիլչատը սխլասըէ պուլունան պիլճիւմլէ էմաքինի սուքէրիյէյէ միւթէքարիպ խըլ հօսուլ օլան մէվսիմ չիլմէտէ գուրուլաճագ սօպալարըն իրմալը նէվազըմի իչուն միւճէտտէտէն լիւզումի օլաճագ սօպա պօրուլարը իլէ էսէվմէծ սայքէսի վէ մէզքիւր սօպալարըն մահալլէրինէ գուրմա խըճրէթի իլէ եվմիլը պահասը գատար հէր օն պէշ կիւնտէ պիր տէֆա իւճրէթի ֆէթհիրիյէլէրի ֆիյաթը մալիւմ իլէ թալէպլէրի հօշթէսինտէ օլուպ իլօլը բուլմինին օն իքինճի չարշանպըհ կիւնիւնէ գատար պէհեր կիւն մինագասայը պիլ իճրա գարարը գաթիխի վիրիլէճէկլինտէն թալիպ օլանլարըն վէ օն իւչիւնճի բէնճէշէնպիհ կիւնիւ եւ պէյ թէնզիլինէ բաղլի պուլունանլարըն մագամը Սէրասքէրի չէլամէթիմէզը ումումիյէ տայրէսինի կէլմէլէրի իլան օլունուր։

6 իլուլ 1300 3—2

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԽԸՏԻՎԻԷ

ՈՒՂՂԱԿԻ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

ՊԷՀԻՐԱ շոգենաւն, նաւապետ ԲՕՇԷՐ պիտի մեկնի յառաջիկայ Չորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 24, ժամը 4½ին

Խըտիվիէ Ընկերութեան շոգենաւք Կ. Պոլսէն կը մեկնին ամեն Չորեքշաբթի երեկոյները, Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր և Բիրեա հանդիպելով։

Աղեքսանդրիա կը հասնին Երկուշաբթի առաւօտները։ Ուղեւորութիւնը կը տեւէ չորս ու կէս օր։

Ուղեւորներու և ապրանաց համար դիմել Պոլիս, Կամուրջին քով, Վալիտէ-Սուլթան խան և կամ Ղալաթիոյ ճիւղը, Վօյվօտա փողոց, Յուսուֆ Իզզէտտին խան։

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՔ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԵԱՆ

Առաջին կարգի սենյան։ Անձնական կին մը յատկացուած է տիկնանց սրահին։ Մեծանձնօրէն իւրաքանչիւր շոգենաւի մէջ Եւրոպացի բժիշկ մը կը գտնուի։ Առաջին աստիճանի տոմսակք մինչեւ երեք ամիս ընդունելի են, դիւրութիւն ընծայելու համար անոնց որք իրենց ճանապարհորդութեան շրջանին մէջ շոգենաւէն հանելով ո՛ և է նաւամատոյցին իջնելով, օրերով ժամանակ անցնին և յաջորդ շոգենաւով իրենց ճամբորդութիւնը շարունակել ուզեն։ Առաւելի երեք անդամ բաղկացեալ ընտանեաց տոմսակաց վրայ % 10 զեղչ մը կը լինի։ Երթ ու դարձի տոմսակաց վրայ % 10 զեղչ մը կը լինի, ի բաց առեալ ճաշը։ Ընտանեաց համար այս զեղչն % 15 է։ Երթ ու դարձի տոմսակք մինչեւ վեց ամիս ընդունելի են, եթէ Ապրիլի սկիզբէն մինչեւ Յուլիսի բոլորը գնուին, իսկ տարւոյն միւս ամիսներուն մէջ մինչեւ երեք ամիս ընդունելի են։

Ծանօթ. — Խըտիվիէ ընկերութեան կառքեր Ծովու մէջ բռնող շոգենաւներն՝ ամեն ուղեւորի Սև- [illegible]

ԻԼԱՆ

ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՅԻ ՇԱՀԱՆԷ

Էրզագ անպարը իչուն ալընաճագ եկիրմի պին քիլէ Գալայի-Սուլթանիյէ Նօհուտունուն մինագասասընա իշպու իլուլըն բումինին օն պիրինճի սալը կիւնիւ պաշլանաճաղընտան թալիպ օլանլըրըն եէվմի մէզքիւրտէ Խաղինէի Խասսայի Շահանէ պուլընմալըրի իլան օլունուր։

8 իլուլ 300

1—3

ԱԶԴ

Կայսերական պալատան ատամնաբոյժ Տօքթ. Փաւիարօբուլօ պատիւ ունի ծանուցանել իւր յաճախորդաց և պատուարժան հասարակութեան թէ Այնօրոզի վանքն ուղեւորութենէն վերադարձած լինելով, հաստատուած է Բերա, մեծ փողոց, Պօն Մարշէի փողոցին ծայրը սուրբ վերաբերեալ նիւթեղինաց վաճառատան վերնայարկն, ուր բացի կիրակիէն ամեն օր հիւանդ կ'ընդունի, առաւօտեան ժամը 8 էն (եւր.) մինչեւ երեկոյեան ժամը 8։

1882Ի ԳԻՍԱՒՈՐԸ

LACOMETE DE 1882
DEPOTA GALATA
MOUMHANE CITÉ FRANÇAISE N°82
Z. MARANGHIDES

Այս հռչակաւոր վուշեայ սիկարի թուղթը որ ամենաընտիր տեսակէ է, կը յանձնարարուի ծխողաց։ Մայրաքաղաքիս բժշկական վարժարանը փորձելով հաստատած է թէ և ոչ մէկ թունաւոր բուսական նիւթ կը պարունակէ։ Ընդհանուր շտեմարանն է՝ բոլոր Տաճկաստանի համար Ղալաթիա, Մումխանէ փողոց Սիթէ Ֆրանսէզ, 82 թիւ, Պ. Զաքարիա Մարանկիտէսի վաճառատունը։

Կը գտնուի նաև Կ. Պոլսոյ և Ղալաթիոյ բոլոր ծխավաճառաց քով։

4—78

ԱԶԴ

ԱԿՌԱՑԻ ՑԱՒ ՉԵՔ ՈՒՆԵՆԱՐ

ԵԹԷ գործածէք

(Ժիւոնտի) Սուլագ գաւառին Պէնէտիկտեան կրօնաւորաց, Ակռայ մաքրող փոշին կամ դեղը որ 1880ին Պրիւսէլի մէջ 2 ոսկի մետալ առած է, ինչպէս նաև մեծ մրցանակներ. այս դեղը հնարած է 1373ին Բիէր Պուրսօ Ֆրանսացի Կրօնաւորը։

ՁԷՆՕՊԻ ՋՈՒՐ

Որուն մրցմամբ չի կրնար հաւասարիլ ո՛չ մէկ դեղ. մազերուն իրենց բնական գոյնը տալու մասին։ Արդիւնքը քիչ օրուան մէջ կերեւի յայտնի կերպով։ Գործածութիւնը խիստ դիւրին է. Ներկ մը չէ այս, այլ լուացման ջուր մը, որ մազերը կը պահպանէ եւ կը զօրացնէ, գոյն տալով։

ԼԱՀՕՐԻ ԲՈՒՏՐԱ.

Փայլուն, փափուկ, թափանցիկ և ընտիր բուտրա մ'է որ չարունակ գործածուելով մորթը կը գեղեցկացնէ և կը փայլեցնէ, ո՛ և է [illegible] զերծ պահելով զայն։ Խիստ փոքր մաս մը բաւական է ամբողջ երեկոյթի մը համար։ Փափուկ փետրեայ վրձինով կը գործածեն զայն և ապա կը սրբեն նուրբ կտաւով մը կամ խաւոտ վրձինով։

ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿ Տօքթ. Բիշարտի. Վայրկենական կերպով մազերը և մօրուքը ներկելու համար կատարելագործեալ բաղադրութիւն մ'է, որ մորթին վրայ բիծ չի թողուր։

ՋՈՒՐ Տօքթ. Թօմըսի, վայրկենական կերպով մօրուք ներկելու համար

ԲՈՒՍԱԿԱՆ ՋՈՒՐ, գլուխ մաքրելու համար.

ՍԷՖԱԼԻՆ, դեղ Տօքթ. Ռուսօյի, մազ թափելու դէմ, որ թաղանթները կը հանէ և գեղեցիկ մազեր կը բուսցնէ, չարունակ գործածուելով։

ԱՐՆԻՔԱԼԻՆ, Տօքթ. Ռուսօյի, գեղեցիկ թուալէթի ջուր, խածուածքի, այրուածքի, այտերու բորբոքման դէմ են։

ԷՔՍՈԹՐԷ, Բուշէնի համար, ամեն տեսակ ընտիր ջուրեր։

ԿԼԻՍԷՐԻՆ, ձեռքի ուռեցքի և արեգակնակէզ դէմքերու համար։

Վաճառատուն հաստատեալ յամին 1807. —Ընդհանուր գործակատար Ա. ՍԵՐԿԻՆ, Հիւլէի փողոց թիւ 3, ի Փերա.

Այս դեղերը կը գտնուին նաև Կ. Պոլսոյ բոլոր դեղարաններու մէջ։

ՀԱՅ ԹԷՅԱՎԱՃԱՌ

ի Թահթագալէ, Ուզունչարշը, թիւ 70

Այս վաճառատունն՝ որ մէկ տարիէ աւելի ժամանակէ հետէ իւր յաճախորդները գոհացնելու ջանք չէ խնայած, կը ծանուցանէ թէ Չինաստանի և Ճավայի քերքերէն այս անգամ զանազան տեսակ ընտիր թէյեր (չայ) բերել տուած է յատկապէս, եւ կը խնդրէ սիրելի ազգայիններէ, մանաւանդ գաւառացի Հայ վաճառականներէ որպէս զի հաճին գէթ միանգամ ի մօտոյ տեսնել իւր ապրանքներն և փորձել թէ՛ տեսակաց լաւութիւնը, եւ թէ՛ գիներու աժանութիւնը։

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք ամէն տասն օրը անգամ մը կը բանին Լիվէրփուլէ և Միջերկրականի միջև.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանիա	7,000	Մալթա	3,000
Ադլաս	3,000	Մորոքքօ	2,500
Ալէբբօ	3,000	Նամթ	2,500
Պոդնիա	4,600	Բալմիրա	5,000
Պաթավիա	3,800	Բարթիա	3,200
Պալպէք	2,500	Բավարիա	3,000
Պրիթիշ Քուին	1,200	Սէրվիա	7,800
Սէֆալոնիա	5,000	Սկիւթիա	4,600
Քադալոնիա	4,700	Սարակօսա	3,000
Շէրպուրկ	2,000	Սամարիա	3,000
Տեմէրարա	2,500	Սիտոն	3,000
Կալլիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէտար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Բօսթըն շոգենաւը, նաւապետ Ճօնս Ֆերկիւսըն, Սեպտեմբեր 22ին Լիվէրփուլէն աստ կ'սպասուի։

Դիմել առ

ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՕԼԻ
Գործակատար
Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան Ղալաթիա

ՖՐԷՏ, ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվէրփուլէ և Արեւելից միջև.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրիան	2500	Ֆավոնեան	3700
Ալզասիան	2500	Ֆլամինեան	3700
Անատոլեան	2500	Ֆլավեան	3700
Աթէնեան	2500	Իպէրիան	5500
Արապիան	3700	Իսթրիան	5500
Պավարիան	6000	Իտալիան	5500
Պուլկարիան	6000	Լէսպիան	2200
Քասթիլեան	800	Լիկուրեան	2500
Սայբրեան	2000	Լիսպոն	800
Տուրքի	700	Օբորթոյ	700
Էճիբշըն	3700	Բէրսիան	3800
Ֆաբիան	3700	Վալէնսիան	6800
Ֆալէրնեան	3700	Վիրճինեան	6800

Ալզասիան շոգենաւը նաւապետ Փրիսթիան ամսոյս 20ին շաբաթ օրը Զմիւռնիա պիտի ուղևորի։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ

ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԹԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միլլէթ խան, Ղալաթիա.

Նաւատերք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվէրփուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնթէն.
Ճիպրալթար, Պ. Պ. Քարվըր եղբարք
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վահման և ընկ.
Մալթա, Ա. Քամիլլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկորտատոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ռեհդօլ և ընկ.

Ն. ԲԱՔԷ ԷՆԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիայի և Բօնէի միջև կանոնաւորապէս բանող

Տրապիզոն, Սամսոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Մէօզ, որ Սեպտեմբեր 23ի երեկոյեան Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի ժամ 4ին։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է լը Մէյրի, որ Սեպտեմբեր 10ին երեկոյեան ժամ 4ին պիտի մեկնի։

Ուղեւորք և ապրանք կ'ընդունուին

Նաւողչէքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՈԹԷ ԲԸԳՈՒԼ
Մումհանէ փողոց, թիւ 141

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ
Ընդ մէջ Անգլիոյ, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալպանօ	2,000	Լէանտրօ	4,500
Անճէլօ	3,000	Մարէնկօ	4.300
Արկօ	1,300	Մարտին	2,500
Պասսանօ	3,500	Միլօ	2,000
Պորոտինօ	2,200	Նէրօ	2,000
Պրավօ	2,000	Օթէլլօ	5,000
Դէյրա	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գալիբսօ	2,500	Օբորտօ	4,500
Գամէօ	2,100	Օթթօ	2,000
Գադօ	2,000	Բասիֆիք	1,200
Գօմօ	2,700	Բալէրմօ	3,200
Տիտօ	2,500	Բասզէր	1,700
Տօմինօ	1,800	Քիդօ	2,800
Տրաքօ	2,600	Րիալթօ	4,400
Էրատօ	2,600	Րինալտօ	3,200
Ֆալքօն	800	Րոլլօ	3,000
Ֆիտօ	1,700	Րոմանօ	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Րոմէօ	3.500
Կալիլէօ	5,500	Սալէրնօ	4,000
Կիդանօ	2,200	Սաֆօ	2,000
Կօզօ	1,800	Սիլվիօ	2,000
Կրոտօ	2,200	Սօրէնդօ	4,300
Հանկօ		Թասսօ	1,200
Հէրօ	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիտալկօ	3,000	Թիկկէր	1,300
Հիւմպէր	1,200	Թոլէտօ	2,800
Ճասօ	2,300	Քուանգօ	3,600
Քէլսօ	2,000	Ըէտօ	3,600
Քօֆիօ	2,200	Զէպրա	1,000
Լէօ	2,000	Զէրօ	140

Կրէթէ շոգենաւն ամսոյս 7ին Անգլիայէն մեկնեցաւ Զմիւռնիա, Պոլիս և Օտեսա երթալու համար։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի.

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ

ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ
Գործակալ
Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միլէթ խան Ղալաթիա

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվէրփուլէ և Միջերկրականի միջև բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոննոյ
Ֆամագուստա	4200	Ոզիրիս	3000
Ֆարոս	4000	Նեֆթիս	3000
Օսմանլի	4000	Բերա	3000
Սեսոստրիս	3250	Ատլանտիք	1700
Թեպէ	3250	Լոտուս	800
Մակետոնիա	3250	Օլինթա	800
Մարեօթիս	3250	Սեսիլ	700

Սեսոստրիս շոգ. Լիվէրպուլէն աստ հասաւ ընդհանուր վաճառքով։

Վերոյիշեալ շոգենաւք շքեղապէս յարդարուած են ճամբորդներու համար

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ Ե ԸՆԿ.
Գործակալք
Մէյտանճըգ փողոց, Պոլիս

Տնօրէնութիւն, Լիվէրբուլ
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ Ե ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվէրբուլ

ԲԱԲԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվէրփուլ, Միջերկրական և Օտեսայի միջև կանոնաւորապէս բանող

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	Ֆըլըս
Արարատ	2,500	Բոճըրս
Արքատիա	2,500	Քրուիքշանք
Լաքոնիա	2,500	Ռոլըս
Մասեդոնիա	3,500	Մարշ
Բումելիա	2,800	Ֆոթըրկիլ

Այա Սոֆիա շոգենաւը Լիվէրբուլէն աստ եկաւ։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամէն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք

Արտօնատէր, Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷՅԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱԿԸ

1884 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1 ՇԱԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 31

(Բաց ի կիրակի օրերէն) Եւրոպական եզերէն կամուրջ իջնող շոգենաւոց երթեւեկութեան ժամերը

Ժ. Վ.		Թ.
)12	Ենիմահալլէ Մեզարպուրնու Պէօյիւքտէրէ Թարապիա Ենիքէօյ (Ենիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	32
)12 35	Ենիքէօյ Սթենիա Միրկէօն Պօյաճըքէօյ Ր. Հիսար Պեպէք (Առնաւուտքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	19
)1	Ր. և Ա. Գավագ Ենիմահալլէ Մեզարպուրնու Պէօյիւքտէրէ Թարապիա Ենիքէօյ (Ենիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	17
)1 50	Ենիքէօյ Սթենիա Միրկէօն Պօյաճըքէօյ Ր. Հիսար Պեպէք (Առնաւուտքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	22
)2	Ենիմահալլէ Մեզարպուրնու Պէօյիւքտէրէ Թարապիա Ենիքէօյ (Ենիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի և ուրբաթ օրերը Սթենիա Միրկէօն Պօյաճ. Ր. Հիսար Պեպէք պիտի հանդիպի)	20
)2 35	Ենիքէօյ Սթենիա Միրկէօն Պօյաճըքէօյ Ր. Հիսար Պեպէք (Պեպէքի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի բաց ի ուրբաթ օրերէ)	28
3 15	Ենիմահալլէ Մեզարպուրնու Պէօյիւքտէրէ Ֆիրէնճպուրնու Թարապիա Ենիքէօյ Սթենիա Միրկէօն Պօյաճըքէօյ Ր. Հիսար Պեպէք (Առնաւուտգիւղէն մեկնող շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	32
)4	Ր. և Ա. Գավագ Ենիմահալլէ Մեզարպուրնու Պէօյիւքտէրէ Թարապիա Ենիքէօյ Սթենիա Միրկէօն Պօյաճըքէօյ Ր. Հիսար Պեպէք Առնաւուտքէօյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ Պէշիքթաշ	34
5 15	Ենիմահալլէ Մեզարպուրնու Պէօյիւքտէրէ Թարապիա Ենիքէօյ Սթենիա Միրկէօն Ր. Հիսար Պեպէք Առնաւուտքէօյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ Պէշիքթաշ։	23
6 15	Ենիմահալլէ Մեզարպուրնու Պէօյիւքտէրէ Թարապիա Պէյքօզ Բաշապահչէ Ենիքէօյ Միրկէօն Գանլըճա Ր. և Ա. Հիսար Գանտիլլի Առնաւուտքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ Օրթաքէօյ Գուզկունճուք Պէշիքթաշ Իւսկիւտար	25
8 15	Ա. և Ր. Գավագ Ենիմահալլէ Մեզարպուրնու Պէօյիւքտէրէ Թարապիա Ենիքէօյ Միրկէօն Պօյաճըքէօյ Ր. Հիսար Պեպէք Առնաւուտքէօյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ Պէշիքթաշ (ուրբաթ օրերը Սթենիա պիտի հանդիպի)	20
10 —	Մեզարպուրնուէն Պէօյիւքտէրէ Թարապիա Ենիքէօյ Միրկէօն Ր. Հիսար Առնաւուտքէօյ Օրթաքէօյ Պէշիքթաշ	28

Առնաւուտգիւղէն կամուրջ իջնող շոգենաւոց ժամերը

)11 20	Պեպէք Առնաւուտքէօյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ Պէշիքթաշ	22
)12	Պեպէք Առնաւուտքէօյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ Պէշիքթաշ	28
12 20	Առնաւուտքէօյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ Պէշիքթաշ	25
)1 10	Պեպէք Առնաւուտքէօյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ Պէշիքթաշ Գապաթաշ	21
)1 55	Առնաւուտքէօյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ Պէշիքթաշ	21
)2 25	Պեպէք Առնաւուտքէօյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ Պէշիքթաշ Գապաթաշ	19
)3 10	Պեպէք Առնաւուտքէօյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ Պէշիքթաշ	17
4 15	Պեպէք Առնաւուտքէօյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ Պէշիքթաշ Գապաթաշ	19
10 50	Հիսարէն ուղղակի կամուրջ	19
11 10	Պեպէքէն ուղղակի կամուրջ	25

Ասիական եզերէն կամուրջ իջնող շոգենաւոց ժամերը

)11 45	Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյի Գուզկունճուք Գապաթաշ	21
)12 15	Պէյքօզ Բաշապահչէ Ր. Բաշմահալլէ Գանլըճա Ա. Հիսար Գանտիլլի (Գանտիլլիի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	23
)12 50	Գանտիլլի Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյի Գուզկունճուք	34
)2	Գանտիլլի Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյի Գուզկունճուք	23
)2 15	Պէօյիւքտէրէ Թարապիա Պէյքօզ Բաշապահչէ Գանլըճա Ա. Հիսար Գանտիլլի (Գանտիլլի նաւամատոյցը Գանտիլլիէն մեկնող շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի և ուրբաթ օրերը Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ Գուզկունճուք Իւսկիւտար)	18
)2 15	Գանտիլլի Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ Գուզկունճուք Իւսկիւտար (բացի ուրբաթէն)	1
4 15	Գանտիլլի Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ Գուզկունճուք Պէշիքթաշ	18
)4	Պէօյիւքտէրէ Պէյքօզ Բաշապահչէ Ր. Բաշմահալլէ Գանլըճա Ա. Հիսար Գանտիլլի Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ Գուզկունճուք։	21
8 45	Պէօյիւքտէրէ Թարապիա Պէյքօզ Բաշապահչէ Գանլըճա Ր. Հիսար Գանտիլլի Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյի Գուզկունճուք Իւսկիւտար (ուրբաթ օրերը Ր. Բաշմահալլէ)	22
10 25	Գանտիլլիէն ուղղակի կամուրջ	23

(Բաց ի կիրակի օրերէն) կամուրջէն Եւրոպական եզերք երթեւեկող շոգենաւոց ժամերը

1 30	Պէշիքթաշ Օրթաքէօյ Առնաւուտքէօյ Ր. Հիսար Միրկէօն Ենիքէօյ Թարապիա Պէօյիւքտէրէ Մեզարպուրնու Ենիմահալլէ	28
)1 45	Գապաթաշ Իւսկիւտար Պէշիքթաշ Գուզկունճուք Օրթաքէօյ Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Առնաւուտքէօյ Գանտիլլի Ա. և Ր. Հիսար Գանլըճա Միրկէօն Ենիքէօյ Բաշապահչէ Պէյքօզ Թարապիա Պէօյիւքտէրէ Մեզարպուրնու Ենիմահալլէ	25
)2	Պէշիքթաշ Օրթաքէօյ Գուրուչէշմէ Առնաւուտքէօյ Պեպէք Ր. Հիսար Միրկէօն Ենիքէօյ Թարապիա Պէօյիւքտէրէ Մեզարպուրնու Ենիմահալլէ Ր. Գավագ	32
3 30	Գապաթաշ Պէշիքթաշ Օրթաքէօյ Գուրուչէշմէ Առնաւուտքէօյ Պեպէք Ր. Հիսար Պօյաճըքէօյ Սթենիա Ենիքէօյ Թարապիա Պէօյիւքտէրէ Մեզարպուրնու Ենիմահալլէ	19
5 —	Գապաթաշ Պէշիքթաշ Օրթաքէօյ Գուրուչէշմէ Առնաւուտքէօյ Պեպէք Ր. Հիսար Պօյաճըքէօյ Էմիրկէն Սթենիա Ենիքէօյ Պէյքօզ Թարապիա Պէօյիւքտէրէ Մեզարպուրնու Ենիմահալլէ և Գավագներ	34
6 45	Իւսկիւտար Պէշիքթաշ Գուզկունճուք Օրթաքէօյ Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Առնաւուտքէօյ Գանտիլլի Ր. Հիսար Գանլըճա Միրկէօն Ենիքէօյ Թարապիա Պէօյիւքտէրէ	21
8 15	Պէշիքթաշ Օրթաքէօյ Առնաւուտքէօյ Պեպէք Ր. Հիսար Միրկէօն Ենիքէօյ Թարապիա Պէօյիւքտէրէ Մեզարպուրնու	33
9 45	Ր. Հիսար Պօյաճըքէօյ Միրկէօն Սթենիա Ենիքէօյ Թարապիա Պէօյիւքտէրէ Մեզարպուրնու Ենիմահալլէ	32
10 30	Ր. Հիսար Պօյաճըքէօյ Միրկէօն Սթենիա Ենիքէօյ Թարապիա Ֆիրէնճպուրնու Պէօյիւքտէրէ Մեզարպուրնու Ենիմահալլէ	17
11 10	Ենիքէօյ Թարապիա Պէօյիւքտէրէ Մեզարպուրնու Ենիմահալլէ	34
11 30	Պեպէք Ր. Հիսար Պօյաճըքէօյ Միրկէօն Սթենիա Ենիքէօյ	19

Կամուրջէն Առնաւուտգիւղ երթեւեկող շոգենաւոց ժամերը

)12 40	Ուղղակի Պեպէք	21
)1 25	Ուղղակի Առնաւուտքէօյ	1
)1 55	Ուղղակի Պեպէք	19
)2 40	Ուղղակի Պեպէք	17
3 40	Ուղղակի Պեպէք	19
9 50	Պէշիքթաշ Օրթաքէօյ Գուրուչէշմէ Առնաւուտքէօյ Պեպէք Ր. Հիսար (Վօսփոր երթող շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	19
10 25	Պէշիքթաշ Օրթաքէօյ Գուրուչէշմէ Առնաւուտքէօյ Պեպէք	25
11 5	Գապաթաշ Պէշիքթաշ Օրթաքէօյ Գուրուչէշմէ Առնաւուտքէօյ Պեպէք (Ենիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	22
11 45	Պէշիքթաշ Օրթաքէօյ Գուրուչէշմէ Առնաւուտքէօյ Պեպէք	28
12 —	Պէշիքթաշ Օրթաքէօյ Գուրուչէշմէ Առնաւուտքէօյ	25

Կամուրջէն Ասիական եզերք երթեւեկող շոգենաւոց ժամերը

)12 20	Իւսկիւտար Գուզկունճուք Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ Ա. Հիսար Գանլըճա Պէյքօզ Ենիքէօյ	22
)1 25	Ուղղակի Գանտիլլի	23
)1 15	Իւսկիւտար Գուզկունճուք Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ Ա. Հիսար Գանլըճա Ենիքէօյ (բաց ի ուրբաթ օրերէ)	28
)2 40	Ուղղակի Գանտիլլի (բացի ուրբաթ օրերէ)	1
)2 15	Իւսկիւտար Գուզկունճուք Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ Գանտիլլի Ա. Հիսար Գանլըճա Բաշապահչէ Պէյքօզ Պէօյիւքտէրէ (ուրբաթ օրերը Ր. Բաշմահալլէ)	21
3 45	Ուղղակի Գանտիլլի	18
9 25	Գապաթաշ Պէշիքթաշ Գուզկունճուք Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ Գանտիլլի (Գավագներ գացող շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	23
10 15	Գանտիլլի Ա. Հիսար Գանլըճա [illegible] Բաշապահչէ Պէյքօզ Թարապիա Մեզարպուրնու Գավագներ	18
10 40	Պէշիքթաշ Գուզկունճուք Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ Գանտիլլիի Ր. Հիսար (Գանտիլլիի նաւամատոյցը Պէյքօզի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	34
11 10	Գանտիլլի Ա. Հիսար Գանլըճա Ր. Բաշմահալլէ Բաշապահչէէն Պէյքօզ	23
11 40	Գապաթաշ Գուզկունճուք Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ	22

Ամէն ուրբաթ շոգենաւ մը կամուրջէն ժամը 4ին մեկնելով Իւսկիւտար Գուզկունճ. Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ Գանտիլլի Ա. Հիսար Գանլըճա Ր. Բաշմահալլէ Բաշապահչէ Պէյքօզ Թարապիա Պէօյիւքտէրէ պիտի հանդիպի և անկէ ժամը 5.45ին մեկնելով և յիշեալ նաւամատոյցները հանդիպելով պիտի իջնէ ի կամուրջ։ Ամէն ուրբաթ երեկոյ ժամը 11.15ին շոգենաւ մը Ենիմահալլէէն կամուրջ պիտի իջնէ Մեզարպուրնու Պէօյիւքտէրէ Թարապիա Ենիքէօյ Միրկէօն Ր. Հիսար Առնաւուտքէօյ Պէյլէրպէյ Օրթաքէօյ և Պէշիքթաշ հանդիպելով։

) Այս նշանը կրող շոգենաւք Սեպտեմբեր 15էն սկսեալ մէկ քառորդ վերջ պիտի մեկնին։

20 ՖՆՔ. 95 ՂՇ.

ԺԱՄԱԳՈՐԾ

Գ. Է. ՍԷԼՎԱՃԵԱՆ

ՄԱՀՄՈՒՏ-ՓԱՇԱՅԻ ԳԼՈՒԽ ԹԻՒ 244

20 ՖՐ. 95 ՂՐՇ.

Իր արհեստական փորձառութիւնը գնահատող Արգոյ Հասարակութեան պատիւ ունի ծանուցանել թէ այս անգամ Բարիզու ամենէն նշանաւոր գործարաններէն միոյն մէջ պատրաստել տուած է նշանակեալ գնով նմանը ցարդ չտեսնուած կոթէն լարուող և խիստ ձևաւոր ժամացոյցներ որոց 20 տարի կանոնաւոր բանիլն կերաշխաւորէ, եթէ տարին

Գաւառներէ եկած յանձնարարութիւնք փութով և ճշդութեամբ կը կատարէ։

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ ԵՐԹԵՒԵԿՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ԲԱՑ Ի ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԷՆ

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐԷՆ ԿԱՄՈՒՐՋ		ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ	
	6 15		7 —
	7 —		8 15
12 15	8 10 Պէշիք.	12	9 — Պէշիք.
1 —	9 —	12 45	9 35
1 30	9 35 Պէշիք.	1 20	10 5 Պէշիք.
2 —	9 55	1 50	
2 30	10 25	2 20	10 35
3 —	10 50	2 50	
3 30	11 15	3 20	11 —
4 15	11 40	3 55 Պէշիք.	11 25
4 45 Պէշիք.		4 30	11 50
5 30	12 5	5 15	
		6 Պէշիք.	12 5 Գզկնճ.*

(* Այս շոգենաւն Հրեից տօներուն և ուրբաթ ու կիրակի չպիտի երթայ։)

ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԷԼԷՍԻ ԵՐԹԵՒԵԿՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ԲԱՑ Ի ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐԷՆ

3 30 Հարէմէն Սալաճագ (բաց ի կիրակի օրերէն)
4 30 Հարէմէն Սալաճագ
11 Հարէմէն »
3 15 կամուրջէն Հարէմ Սալաճագ (բաց ի կիրակի օրերէն)
4 15 կամուրջէն Հարէմ անտի Սալաճագ
10 45 կամուրջէն Հարէմ անտի Սալաճագ

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ ՍԻՐՔԷՃԻ ԻՍԿԷԼԷ ԵՒ ԳԱՊԱԹԱՇԻ ՄԻՋԵՒ ԿԱՌԱՎԱՐԶ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

3 15 իւսկիւտարէն Գապաթաշ Սիրքէճի
5 — իւսկիւտարէն Սիրքէճի
10 — իւսկիւտարէն Սիրքէճի
11 — իւսկիւտարէն Գապաթաշ
5 30 Սիրքէճիէն իւսկիւտար
10 30 Սիրքէճիէն իւսկիւտար
11 45 Սիրքէճիէն իւսկիւտար